

**OULUN YLIOPISTO
OPISKELIJOIDEN
TYÖYHTEISÖNÄ**

Kyselytutkimus opiskelijoiden kokemasta huonosta
kohtelusta

**ARJA RAUTIO
MATTI NUUTINEN
MARJA VÄYRYNEN**

Farmakologian ja toksikologian laitos ja
lastentautien klinikka

OULU 1999

Summary in English

**ARJA RAUTIO MATTI NUUTINEN MARJA
VÄYRYNEN**

**OULUN YLIOPISTO OPISKELIJOIDEN
TYÖYHTEISÖNÄ**

Kyselytutkimus opiskelijoiden kokemasta huonosta
kohtelusta

(Summary in English)

Copyright © 1999
Oulu University Library, 1999

Käsikirjoitus vastaanotettu 10 joulukuuta 1999
Hyväksytty 15 joulukuuta 1999

Esittäneet
Vararehtori, professori Jouni Koiso-Kanttila
Lääninlääkäri, LKT Aira A. Uusimäki

ISBN 951-42-5499-6

ALSO AVAILABLE IN PRINTED FORMAT

ISBN 951-42-5498-8
ISSN Scripta Academica

OULU UNIVERSITY LIBRARY
OULU 1999

Rautio, Arja, Nuutinen, Matti & Väyrynen, Marja, Oulun yliopisto opiskelijoiden työyhteisönä. Kyselytutkimus opiskelijoiden kokemasta huonosta kohtelusta.

Farmakologian ja toksikologian laitos ja lastentautien klinikka, Oulun yliopisto, PL 5000, 90014 OULUN YLIOPISTO

1999.

(Käsikirjoitus vastaanotettu 10. joulukuuta 1999)

Tiivistelmä

Opettaminen ja oppiminen muodostavat yliopiston keskeisen toiminnan. Kysimme perustutkintoa opiskelevalta opiskeluun liittyvistä kielteisistä kokemuksista ja huonosta kohtelusta Oulun yliopiston kaikissa tiedekunnissa vuonna 1996. Tutkimukseen osallistui 665 alku- ja loppuvaiheen perustutkinto-opiskelijaa, joista naisia oli 451 ja miehiä 211. Kyselykaavake sisälsi 51 kysymystä, joilla kartoitettiin sekä opiskelijatovereiden että henkilökunnan aiheuttamaa omakohtaisesti koettua huonoa kohtelua tai kiusaamista, väärinkäyttöä, uhkailua, syrjintää, rotusortoa tai sukupuolista häirintää. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan huonon kohtelun yleisyyttä yliopisto-opintojen aikana.

Joka toinen opiskelija koki, että henkilökunta oli kohdellut häntä huonosti vähintään yhden kerran yliopisto-opiskelun aikana. Naiset ilmoittivat huonosta kohtelusta useammin kuin miehet ($p = 0,0005$). Huonosti kohdeltujen opiskelijoiden määrä lisääntyi opintovuosien myötä. Henkilökunta oli kohdellut työkeästi *kerran* joka viidettä nais- ja miesopiskelijaa. *Kahdesta kolmeen kertaa* huonoa kohtelua oli kokenut 20 % naisista (76 opiskelijaa) ja 9 % miehistä (18 opiskelijaa). *Yli 4 kertaa* työkeään kohtelun kohteeksi oli joutunut joka kymmenes opiskelija. Professorit ($p = 0,04$), lehtorit ja tuntiopettajat ($p < 0,0001$) ja muu kuin opetushenkilökunta ($p = 0,02$) kohtelivat naisopiskelijoita huomattavasti enemmän kuin miehiä. Yleisin huonon kohtelun muoto oli halveksiminen ja nöyryyttäminen, minkä kohteeksi ilmoitti joutuneensa naisista joka kolmas ja miehistä joka viides. Seuraaviksi yleisimmät huonon kohtelun muodot olivat opetushenkilökunnan huutaminen ja karjuminen (11 %), simputus (11 %) sekä sukupuolisen syrjinnän ja häirinnän kohteeksi joutuminen (12 %).

Opiskelijatoverit käyttäytyivät toisiaan kohtaan epäasiallisesti ja loukkaavasti. Joka neljäs nainen ja joka viides mies ilmoitti opiskelijatoverin halveksineen tai nöyryyttäneen häntä. Yhtä usein opiskelijatoverit esittivät kielteisiä tai halveksivia huomautuksia vastaajan valitsemasta ammattiurasta. 19 % nais- ja 16 % miesopiskelijoista ilmoitti toisen opiskelijan vieneen häneltä kunnian hänen tekemästään työstä. Naiset kokivat useammin huonompaa kohtelua toveriensa taholta kuin miehet. Sukupuolisesta syrjinnästä ja häirinnästä mies- ja naisopiskelijat ilmoittivat yhtä paljon (miehet 7,7 %, naiset 6,1 %).

Nais- ja miesopiskelijoiden vastaukset henkilökunnan taholta tapahtuneesta sukupuolisesta häirinnästä ja syrjinnästä erosivat selvästi. Yhteensä 115 opiskelijaa oli kokenut tai havainnut sukupuolista häirintää tai syrjintää: naisista joka viides ja miehistä joka kymmenes. Naiset (18 %) ilmoittivat häirinnästä tai syrjinnästä useammin kuin miehet (5,3 %) ($p = 0,0002$). Naiset ilmoittivat sukupuolen halveksintaa (12 % naiset ja 3,4 % miehet, $p = 0,0007$) ja suosikkijärjestelmän käyttöä (naiset 9,0 % ja miehet 2,9 %, $p = 0,004$) esiintyvän enemmän kuin miehet. Sukupuolen takia huonon arvosanan arveli saaneensa 3,8 % naisista ja 2,4 % miehistä. Lähentelyn kohteeksi joutuivat molemmat sukupuolet yhtä paljon (3,4 %). Avoimissa vastauksissaan naisopiskelijat kertoivat jäävänsä usein miesten varjoon ja saavansa miehiä huonompaa tai seksuaalisävytteistä kohtelua. Sekä miehet että naiset ilmoittivat enenevästi sukupuolisesta häirinnästä ja syrjinnästä opiskelujen edetessä.

Opiskelijoiden vastauksissa oli suuria eroja kysyttäessä omakohtaisesti koettua ja yliopistossa yleensä esiintyvää huonoa kohtelua. Esimerkiksi joka neljäs opiskelija ilmoitti joutuneensa halveksinnan ja nöyryyttämisen kohteeksi, mutta kysyttäessä näiden esiintymistä yleensä yliopisto-opetuksessa 73 % vastasi myöntävästi. Naiset arvelivat huonon kohtelun olevan yleisempää kuin miehet.

Loppupäätelmänä voidaan todeta, että sekä opiskelijatoverit että henkilökunta käyttäytyvät usein epäasiallisesti ja työkeästi. Naisopiskelijat ilmoittavat säännönmukaisesti useammin huonommasta kohtelusta kuin miehet, ja he kiusaantuvat siitä enemmän kuin miehet. Monet huonon kohtelun muodot ovat vaikeasti todennettavissa muutoin kuin olemalla itse vuorovaikutustilanteessa mukana ja aistimalla myös muu kuin verbaalinen viestintä. Kun huonoa kohtelua tapahtuu, kaikille tilanteessa mukana olleille jää mielikuva huonon kohtelun tavallisuudesta. Elinikäisen oppimisen perusta luodaan ja usein uudet tutkijat ja opettajat valitaan eri laitoksille jo perusopintojen aikana. Sellainen oppimisympäristö, joka ei pysty kohtaamaan opiskelijoita aikuisina, tasavertaisina yhteisön jäseninä, ei voi toimia hyvän oppimisen keskuksena. Ilman vuorovaikutustaitojen jatkuvaa kehittämistä opetuksen parantamiseen käytetyt voimavarat jäävät osin hyödyntämättä.

Avainsanat: syrjintä, tasa-arvo, vuorovaikutus, yliopisto-opiskelu

Rautio, Arja, Nuutinen, Matti & Väyrynen, Marja, Student abuse in Oulu University.

Department of Pharmacology and Toxicology, and Department of Pediatrics, University of Oulu, P.O. Box 5000, FIN-90014 UNIVERSITY OF OULU, Finland
1999.

Oulu, Finland

(Manuscript received 10 December 1999)

Summary

The present study on student abuse was carried out in the five faculties of the University of Oulu in April – May 1996, in order to evaluate the prevalence of physical and psychological mistreatment of university students by the personnel and fellow students.

We used a questionnaire that could be relevantly filled in by students of all the faculties. The questionnaire consisted of 51 questions covering different types of physical and psychological mistreatment, such as sexual mistreatment and discrimination, verbal abuse, psychological mistreatment and physical threats.

Altogether 665 students (451 females) participated in the study, mainly ones doing their second or fourth academic year. The proportions of students responding to the survey in the five faculties were: Humanities 11.5%, Education 6.1%, Sciences 6.6%, Medicine 18.9% and Technology 3.5%.

About half of the students had experienced some form of abuse by the personnel during their university studies. Every fifth student reported at least one instance of abuse, and every tenth reported such abuse to have occurred more than three times. Abuse was more commonly reported by female than male students. The most common form of mistreatment was humiliation and contempt (28%). Next in frequency came yelling and shouting (11%), tasks assigned as punishment (11%) and sexual mistreatment (12%). The occurrence of mistreatment increased along with the increasing study years. Professors, lecturers and other (non-academic) personnel mistreated significantly more frequently female students than males.

Every fourth female and every fifth male student reported contempt and humiliation by fellow students. Derogatory remarks concerning the career chosen by the informant were also common, and students frequently took credit of someone else's work. Women reported abuse more often than men.

Female students reported more commonly sexual mistreatment than men. Twenty-one percent of the female students and 10% of the male students had either personally experienced or observed some form of sexual mistreatment or discrimination during their studies. The most common form of this type of abuse was derogatory remarks on gender (12% of females, 3.4% of the males), and 9.0% of the females and 2.9% of the males had experienced discrimination due to gender (denied opportunities, favourite system). Equal percentages (3.4%) of females and males reported having experienced sexual harassment. The personnel mistreated females more often than male students, but abuse by fellow students was equally common among females and males.

The frequencies of personally experienced abuse are lower than the overall perceptions of abuse during university studies. Thus, when explicitly asked, students report less abuse than they report in general terms.

Student abuse is more common than expected. Female students report more instances of mistreatment than male students do, and they are more disturbed than men are. University is an academic center for learning. Its main task is seriously compromised if the personnel mistreat students. Our results highlight the need for discussion concerning the behaviour and habits of the teaching staff. An educational intervention is needed.

Keywords: gender equality, misconduct, mistreatment, sexual harassment

Sisällys

Tiivistelmä	3
Summary	5
Sisällys	7
1. Tausta ja tavoite	9
2. Aineisto ja menetelmät	10
2.1. Kysely	10
2.2. Opiskelijoiden taustatiedot	11
2.3. Aineiston käsittely	18
3. Tulokset	19
3.1. Huono kohtelu ja kiusaaminen	19
3.2. Sukupuolinen häirintä tai syrjintä	30
3.3. Rotuun, uskuntoon, ikään tai kansallisuuteen liittyvä syrjintä	34
3.4. Reputtamisella tai huonolla arvosanalla uhkailu	37
3.5. Oman alan tai yliopisto-opetuksen arvostelu	38
3.6. Opiskelun aiheuttama valvominen	42
3.7. Opiskeluun liittyvä oman vakaumuksen tai moraalin vastainen tai muu epäeettinen toiminta	43
3.8. Muu huono kohtelu yliopisto-opetuksen aikana	44
4. Päätelmät ja pohdinta	47
5. Lopuksi	57
6. Kirjallisuutta	58
Kiitokset	60
Liitteet 1-2	61

1. Tausta ja tavoite

Yliopiston tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta ja tieteellistä ja taiteellista siivistystä sekä antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Opettaminen ja oppiminen muodostavat yliopiston keskeisen toiminnan. Oppimisympäristön ilmapiiri perusopintojen aikana on tärkeä paitsi oppimisen kannalta myös asenteiden muokkaajana elinikäiselle oppimiselle. Yliopiston myönteinen tai kielteinen ilmapiiri vaikuttaa opiskelijan arvomaailmaan ja opettajan työhön.

Opetuksen kehittämistyön tuloksena opettajat hallitsevat uusien oppimismenetelmien ja -ympäristöjen käytön omassa työssään entistä paremmin. Opetuksen asemaa tutkimuksen rinnalla on vahvistettu mm. opetuksesta annettavien palkintojen ja valtakunnallisesti kilpailtujen laatuysikkötunnustuksien avulla. Opiskelijoiden opetuksesta antama palaute on tärkeä osa opetuksen kehittämistyötä. Palautetilaisuuksissa tai arviointilomakkeissa ei kuitenkaan kysytä opiskelijoiden kokemaa kohtelua.

Opiskelijat ovat osa yliopistotyöyhteisöä. Oulun yliopiston henkilöstöstrategiassa todetaan, että yliopiston tulee tarjota tasavertaiset työskentelyolot sekä toiminta- ja urakehitysmahdollisuudet kaikille sukupuolesta, maailmankatsomuksesta, etnisestä taustasta, iästä, uskonnosta ja sukupuolisesta orientaatiosta riippumatta. Tämän raportin tarkoituksena on auttaa yliopiston henkilöstöstrategian pääperiaatteiden toteutumista kartoittamalla perustutkinto-opiskelijoiden kokemaa huonoa kohtelua yliopisto-opetuksen aikana. Halusimme kyselytutkimuksen avulla saada tietoja Oulun yliopistosta oppimisympäristönä ja tuoda esille joitakin ongelmakohtia, jotka liittyvät monimuotoisiin vuorovaikutustapahtumiin opetuksen aikana. Kysely suoritettiin osalle perustutkinto-opiskelijoista jokaisessa tiedekunnassa loppukeväästä 1996. Huonon kohtelun muotojen tunnistaminen auttaa rakentamaan oppimiselle myönteisempää työskentelyilmapiiriä. Siten tämä tutkimus sivuaa yliopistossa tehtyä tasa-arvosuunnitelmaa (Tasa-arvosuunnitelma 1997), jonka mukaan tasa-arvo ei pelkästään rajoitu sukupuolten väliseen tasa-arvoon, vaan laajasti yhteisöllisyyden antamaan tasavertaisuuteen.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1. Kysely

Kysely suoritettiin lukuvuoden 1995–1996 lopussa, pääosin viikoilla 17–20. Kysyisinä viikkoina, sattumanvaraisesti lukujärjestyksen mukaan, kyselyn suorittaja sopi ennen luentoa tai ryhmäopetusta opettajan kanssa mahdollisuudesta jakaa opetuksen väliajalla kyselymoniste. Osa kyselymonisteista täytettiin tentin yhteydessä. Pääsääntöisesti opettajat suhtautuivat myönteisesti kyselyn suorittamiseen.

Kysely suunnattiin erilaisille opiskelualoille, jotta myös laboratorio- ja kenttätyöskentelyolot tulisivat esille. Tiedekunnittain pyrittiin tarpeeksi suuriin otantoihin ja yksiköihin, jottei yksittäistä opiskelijaa tai opettajaa pystyttäisi tunnistamaan vastausten perusteella. Tarkoituksena oli saada 10 %:n otos jokaisen tiedekunnan perustutkinto-opiskelijoista. Tämän vuoksi tiedekuntien dekaanien ja tiedekuntasihteerien avulla selvitettiin etukäteen, mitkä tiedekunnan yksiköistä täyttyvät edellä mainitut ehdot.

Tutkimukseen osallistuville opiskelijoille luettiin seuraavat ohjeet ennen kyselymonisteen jakamista:

- Jokainen täyttää henkilökohtaisesti lomakkeen (ei ryhmätyönä) ja vastaa kysymyksiin rehellisesti.
- Tämä kysely tehdään jokaisessa tiedekunnassa tänä keväänä.
- Vastaavia kartoituksia yliopistokoulutuksen kokemuksista on tehty esim. USA:ssa ja meillä aikaisemmin lääketieteellisessä tiedekunnassa. Nyt halutaan selvittää, mikä tilanne on Oulun yliopistossa.
- Lomakkeen täyttöohjeet ovat sivun 3 yläosassa.

Kyselylomake oli soveltuvien osin sama kuin Uharin ym. (1994) käyttämä, suomen kielelle käännetty versio, joka pohjautui Baldwinin ym. (1988, 1991) ja Sheehan ym. (1990) käyttämään lomakkeeseen (ks. liite 1). Kysymysten aihepiirit on esitetty taulukossa 1.

Lomake sisälsi yhteensä 51 kysymystä: 49 kysymystä, joissa oli valmiit vastausvaihtoehdot, ja 2 avointa kysymystä. Kunkin kysymyksen yhteydessä oli annettu lisäksi tilaisuus esittää esimerkki koetusta huonosta kohtelusta. Kysymyksillä haluttiin selvittää sekä opiskelijan omakohtaisia kokemuksia että hänen arviotaan yliopisto-opetuksen yhteydessä yleensä esiintyvistä huonosta kohtelusta.

Lisäksi haluttiin tietää, miten paljon omakohtaisesti koettu väärinkäyttö kiusasi opiskelijaa. Vastaajalle annetut ohjeet olivat opiskelijan taustatiedot -osion jälkeen (ks. liitteenä 1 oleva kysymyslomake). Näin pyrittiin varmentamaan, että vastaaja huomaisi kaikki kysymykset ja liittäisi tarvittaessa mukaan tiedot huonon kohtelun tilanteista. Lomakkeessa käytettiin kysymysmuotoa ”Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on altistanut sinut tälle huonolle kohtelulle?”, ja vastausmahdollisuudet olivat *ei koskaan*, *harvoin* (1–2 kertaa), *joskus* (3–4 kertaa) tai *usein* (5 kertaa tai useammin) jokaisen henkilöstöryhmän kohdalla.

Taulukko 1. Kyselyn aihepiirit.

Kysymykset	Aihepiiri
1–13	Opiskelijan taustatiedot
14–31	Huono kohtelu ja kiusaaminen
32–35	Sukupuolinen häirintä
36–39	Rotuun, uskontoon, ikään tai kansallisuuteen liittyvä syrjintä
40–42	Reputtamisella tai huonolla arvosanalla uhkailu
43–46	Oman alan tai yliopisto-opetuksen arvostus/arvostelu
47–49	Opiskelun aiheuttama valvominen
50	Opiskeluun liittyvä oman vakaumuksen tai moraalin vastainen tai muu epäeettinen toiminta (avoin vastaus)
51	Muu huono kohtelu yliopisto-opetuksen aikana (avoin vastaus)

2.2. Opiskelijoiden taustatiedot

Tutkimukseen osallistui yhteensä 665 opiskelijaa, joista 451 oli naisia ja 211 miehiä (sukupuoli puuttui 3 vastauksesta). Taulukossa 2 on esitetty kyselyyn vastanneiden osuus tiedekuntien perustutkintoa suorittavista opiskelijoista ja naisten osuus näistä (%) (tilanne 31.12.1995).

Kyselyllä tavoitettiin n. 7 % perustutkintoa opiskelevista opiskelijoista. Tiedekunnittain otoksen suuruus vaihteli melkoisesti. Pienin otos oli teknillisessä tiedekunnassa (TTK; 3,5 %) ja suurin lääketieteellisessä tiedekunnassa (LTK; 18,9 %). Lääketieteellisessä tiedekunnassa opiskelu on kurssimuotoista, ja opiskelijat oli helppo tavoittaa pakollisten ryhmäopetuksien yhteydessä. Teknillisessä tiedekunnassa oli vaikea tavoittaa yli kolmannen vuoden opiskelijoita, samoin kasvatustieteiden tiedekunnassa (KTK; otos 6,1 %). Näissä tiedekunnissa pyrittiin laajentamaan otosta ottamalla uusia kursseja tai luentosarjoja mukaan, mutta opiskelun luonteesta johtuen lisää opiskelijoita ei saatu mukaan. Koska kyselyn onnistumiselle oli tärkeää, että jokainen täytti kyselylomakkeen yksin ja mielellään koko ryhmä samanaikaisesti, sitä jaettiin vain opintojakson yhdellä opetuskeralla.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden osuus prosentteina tiedekuntien perustutkinto-opiskelijoista ja naisten osuus sekä tiedekunnan että kyselyyn osallistuneista (n = 662) perustutkinto-opiskelijoista (tilanne 31.12.1995).

Tiedekunta*	Vastanneiden osuus perustutkinto-opiskelijoista	Naisten osuus	
		Tiedekunta	Kysely
	%	%	%
HuTK	11,5	75,6	77,8
KTK	6,1	77,2	88,0
LTK	18,9	67,4	80,2
LuTK	6,6	50,5	75,5
TTK	3,5	14,8	7,3

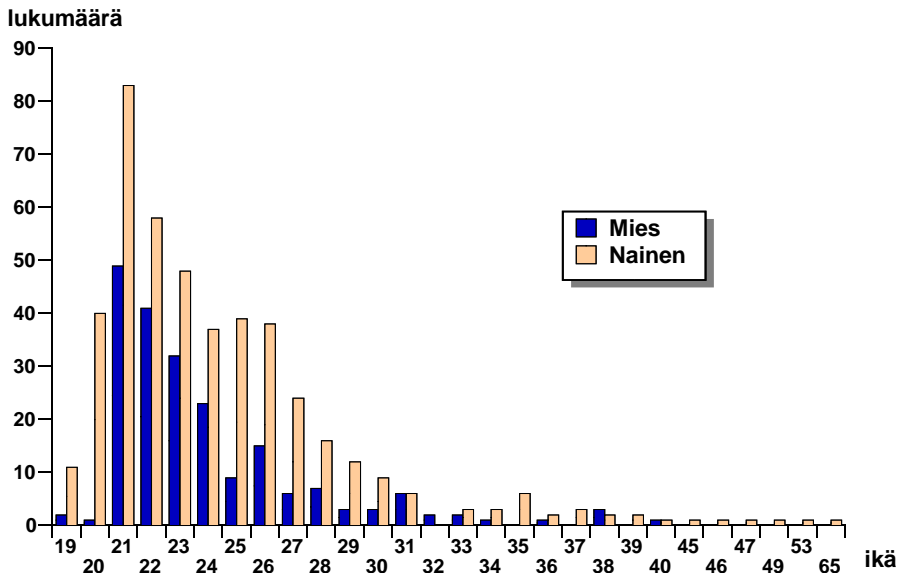
*Käytetyt lyhenteet: HuTK, humanistinen tiedekunta; KTK, kasvatustieteiden tiedekunta; LTK, lääketieteellinen tiedekunta; LuTK, luonnontieteellinen tiedekunta; TTK, teknillinen tiedekunta.

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden lukumäärä (n = 634) tiedekunnittain opiskeluvuosien ja sukupuolen mukaan. Opiskeluvuosi puuttui 18 naiselta ja 10 mieheltä.

Tiedekunta	Opiskeluvuosi nainen/mies (n)					Yhteensä (nainen/ mies) n
	1	2	3	4	> 4	
HuTK	23/3	16/8	17/7	15/9	55/9	126/36
KTK	12/0	22/2	10/5	14/0	8/2	66/9
LTK	1/0	35/9	16/5	23/5	39/9	114/28
LuTK	19/1	29/17	34/9	13/9	25/3	120/39
TTK	0/11	4/50	2/11	0/10	1/7	7/89
Yhteensä	55/15	106/86	79/37	65/33	128/30	433/201

Naisilla oli yliedustus muualla paitsi teknillisessä tiedekunnassa. Otoksen sukupuolijakauma vastasi parhaiten koko tiedekunnan vastaavaa humanistisessa tiedekunnassa (HuTK). Luonnontieteellisessä tiedekunnassa (LuTK) kysely suunnattiin pääasiassa biologian (naisia 73 %) ja kemian laitoksien (naisia 59 %) opiskelijoille. Tämän vuoksi otoksen sukupuolijakauma ei vastaa koko tiedekunnan jakaumaa. Tuloksia tarkasteltaessa pienen otoksen ongelma on erityisesti KTK:n mies- (n = 9) ja TTK:n naisopiskelijoiden (n = 7) kohdalla.

Kyselyyn vastanneista miehistä suurin osa opiskeli TTK:ssa (44 %). Naisilla HuTK:n, LuTK:n ja LTK:n osuudet olivat melko samansuuruiset, ja ne muodostivat yhteensä 83 % koko aineistosta. Miehistä suurin osa (43 %) oli opiskellut 2 vuotta, kun taas naisopiskelijoiden suurin joukko (29 %) oli yli 4 vuotta opiskelleita (taulukko 3). Naisista 1–2 vuotta opiskelleita oli vastaajista 37 %, miesten vastaava luku oli 50 %. Naiset olivat opiskelleet keskimääräisesti melkein vuoden miehiä enemmän, sillä miesten opiskeluvuosien mediaani oli 2 ja naisten 2,5:n ja 3:n välillä.

Kuva 1. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden ikäjakauma (n = 656).

Opiskelijoiden ikäjakaumaa tarkastellaan sukupuolen mukaan kuvassa 1 ja tiedekunnittain taulukossa 4. Miesten ja naisten ikäjakaumat olivat suurin piirtein samanlaiset: 28- tai yli 28-vuotiaita oli 14 % miehistä ja 16 % naisista. Mediaani oli molemmilla sukupuolilla 22 ja 23 vuoden välillä. Kyselyyn vastanneista 31–65-vuotiaita oli 43, joista naisia 29 (taulukko 4). Tiedekunnittain 31–65-vuotiaita oli eniten HuTK:ssa (yhteensä 18 opiskelijaa, joista naisia 14), sitten LTK:ssa (11; naisia 9), TTK:ssa (7; naisia 1), KTK:ssa (6; naisia 5) ja LuTK:ssa (1 nainen). Sukupuolijakauma vastasi yleensä tiedekunnan perusopiskelijoiden vastaavaa jakaumaa. Ainoastaan LTK:ssa ilmeisesti muun terveydenhuoltoalan perustutkinnon suorittaneet (yleensä naisia) muuttivat jakaumaa.

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat Suomen kansalaisia. Muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvia oli 8 (taulukko 5). Evankelisluterilaiseen kirkkoon kuului 90 %. Mies- ja naisopiskelijoiden välillä oli selvä ero siviilisäädyn suhteen. Naisista naimisissa tai avoliitossa oli 43 % ja miehistä vain 34 %.

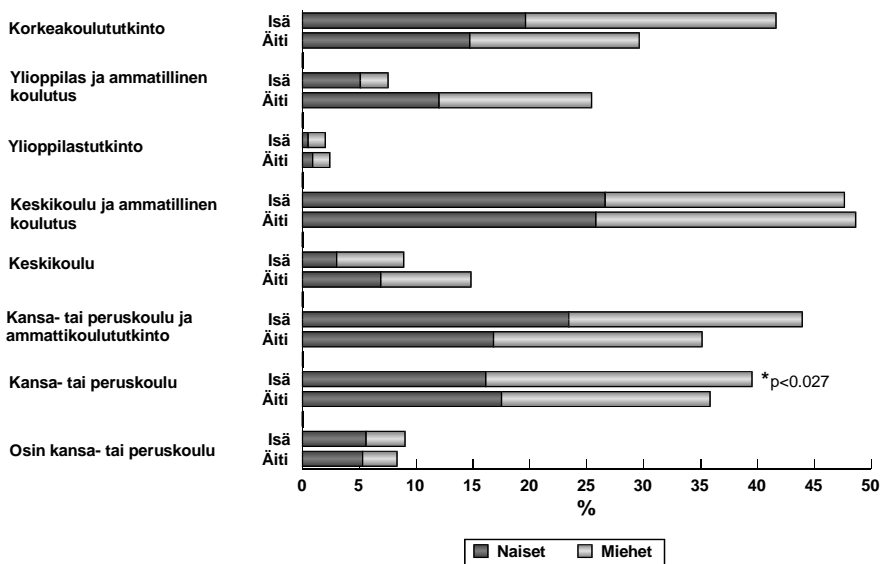
Taulukko 4. Kyselyyn vastanneet iän ja tiedekunnan mukaan.

ikä	HuTK	KTK	LTK	LuTK	TTK	Yhteensä
19–21	33	21	36	59	31	180
22–24	40	27	55	65	46	233
25–27	52	15	29	25	6	127
28–30	18	6	10	8	4	46
31–65	18	6	11	1	7	43
Yhteensä	161	75	141	158	94	629

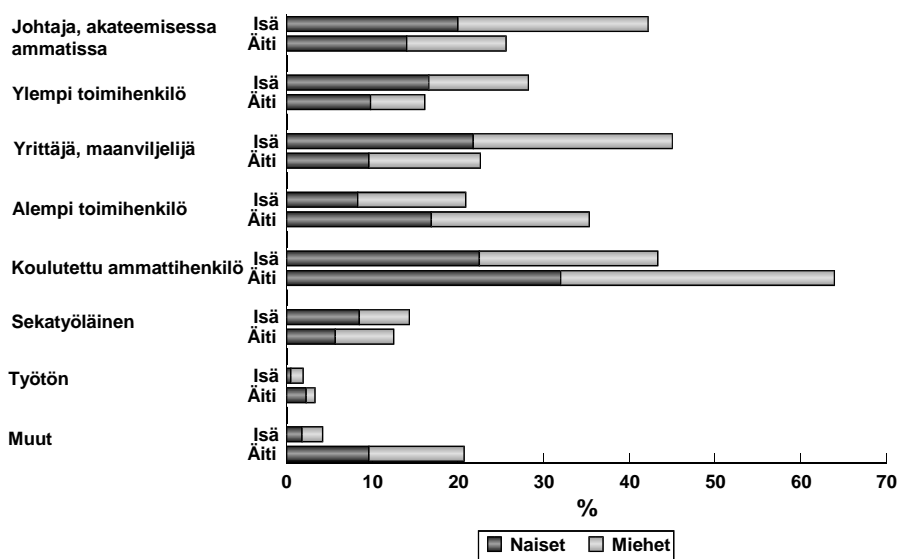
Taulukko 5. Kyselyyn vastanneiden äidinkieli, siviilisäätö ja uskonto.

		Nainen	Mies	Yhteensä	Vastaus puuttuu
Äidinkieli	Suomi	443	209	652	
	Ruotsi	2		2	
	Muu	5	1	6	
	Yhteensä	450	210	660	5
Siviilisäätö	Naimaton	249	135	384	
	Naimisissa	79	24	103	
	Avoliitossa	114	47	161	
	Eronnut	6	3	9	
	Leski	2		2	
	Yhteensä	450	209	659	6
Uskonto	Ev.lut.	401	189	590	
	Kreikk.kat.	2		2	
	Muu	3		3	
	Siviilirekisteri	40	18	58	
	Yhteensä	446	207	653	12

Yleisimmät ammatti- tai tutkintonimikkeet, joihin opiskelija aikoi valmistua, olivat filosofian kandidaatti tai maisteri (n = 262), lääketieteen lisensiaatti tai lääkäri (109), diplomi-insinööri (91), kasvatustieteen maisteri tai luokanopettaja (77).

Kuva 2. Vanhempien koulutus erikseen prosentteina opiskelijoiden sukupuolen mukaan (naisopiskelijat: isä n = 428, äiti n = 434; miesopiskelijat: isä n = 205, äiti n = 202)

Kuva 3. Vanhempien ammatti erikseen prosentteina opiskelijoiden sukupuolen mukaan (naisopiskelijat: isä $n = 435$, äiti $n = 437$; miesopiskelijat: isä $n = 207$, äiti $n = 207$).

11 vastaajaa (8 naista) ilmoitti jatkotutkinnon (FL/FT tai LT) valmistumistutkinnokseen.

Mies- ja naisopiskelijoiden äidin koulutustausta oli hyvin samanlainen, sen sijaan isän koulutuksessa oli eroja (kuva 2). Joka neljännen naisopiskelijan ja joka viidennen miesopiskelijan isä oli suorittanut keskikoulun ja sen jälkeen ammatillisen tutkinnon. Kansakoulu ja sen jälkeinen ammattitutkinto oli joka viidennellä miesopiskelijan isällä ja joka neljännellä naisopiskelijan isällä. Korkeakoulututkinto oli joka viidennellä vastaajan isällä ja joka seitsemännellä äidillä. Miesopiskelijoilla pelkän kansa- tai peruskoulun käyneet isät oli suurempi ryhmä kuin naisopiskelijoilla ($p = 0,027$). Kolme yleisintä isän ammattinimikettä olivat samat molemmilla sukupuolilla, mutta miesopiskelijoiden isä oli useammin johtaja tai alempi toimihenkilö kuin naisopiskelijoiden isä (kuva 3). Naisopiskelijoiden äidit olivat johtajia ja ylempiä toimihenkilöitä useammin kuin miesopiskelijoiden.

2.2.1. Oma arvio opintomenestyksestä

Opiskelijoilta kysyttiin heidän omaa arviotaan siitä, mihin neljännekseen he kuuluvat opintomenestyksensä suhteen (kuva 4 ja taulukko 6). Koko aineistossa vastaajat ilmoittivat useimmin kuuluvansa toiseksi parhaaseen neljännekseen (52 %), seuraavaksi kolmanteen (25 %) ja vähiten huonoimpaan, neljanteen (4 %), neljännekseen. Miesten ja naisten arviot erosivat, sillä miehet (22 %) sijoittivat itsensä ensimmäiseen neljännekseen useammin kuin naiset (18 %). Myös kahdeksan huonoimpaan neljännekseen miehet (37 %) arvioivat kuuluvansa naisia (25 %) useammin.

Kaikissa tiedekunnissa toinen neljännes oli suosituin (taulukko 6). Lähimpänä oletettua jakaumaa on TTK:n opiskelijoiden arvio, tosin heilläkin huonoimpaan neljännekseen kuului vain 6 %. KTK:n opiskelijoista kukaan ei omasta mielestään kuulunut huonoimpaan neljännekseen. LTK:ssa kahteen huonoimpaan neljännekseen katsoi kuuluvansa 41 %. Miehistä parhaimpaan neljännekseen sijoittivat itsensä useimmin (29 %) HuTK:ssa opiskelevat (saman tiedekunnan naiset 20 %), naisista TTK:n opiskelijat (38 %, miehet samassa tiedekunnassa 27 %). LTK:n miehistä vain 20 % kuului mielestään kahteen parhaimpaan neljännekseen; naisten luku samassa tiedekunnassa oli 69 %. KTK:n miehistä kukaan ei katsonut kuuluvansa parhaimpaan neljännekseen, naisista 22 %. Pienimmät erot naisten ja miesten vastauksissa olivat LuTK:ssa (alle 5 %:n ero sukupuolten arvioiden välillä).

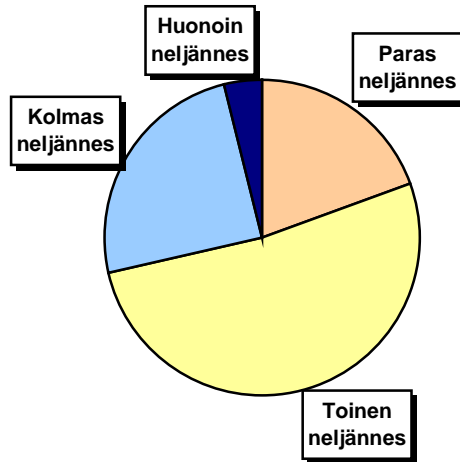
Opintojen tarkoituksena on antaa opiskelijalle mahdollisuus omaksua tärkeät tiedot ja taidot työelämää varten. Osalla aloista opintomenestyksellä on suuri merkitys työsaannissa, mikä voi aiheuttaa osin epätervettäkin kilpailua opiskelun aikana. Jos kukaan ei katso kuuluvansa huonoimpaan neljännekseen, onko se merkki siitä, että jo opiskelu sinänsä on niin kovaa kilpailua, ettei kukaan uskalla tunnustaa kuuluvansa huonoimpaan neljännekseen? Toisaalta varma työpaikka valmistumisen jälkeen tavallaan tekee opintomenestyksen merkityksettömäksi; tärkeintä on vain suorittaa opinnot loppuun. Tämä voisi selittää esim. TTK:n opiskelijoiden tasapainoista tilannetta. On kuitenkin huomattava, että tämän kysymyksen antamat jakaumat voivat olla vinoutuneita, koska koko vuosikurssia ei ole tavoitettu ja koska luennoilla ja harjoitustöissä voivat olla tenttimeestyksellä mitaten parhaat neljännekset. Tämän kysymyksen yhteydessä voisi tietysti todeta niin kuin yksi humanistisen tiedekunnan opiskelija: *“Ei aavistustakaan, miksi miettsin moista!”*

Taulukko 6. Opiskelijan oma arvio opintomenestyksestään omaan vuosikurssitasoon verrattuna tiedekunnittain (n = 652).

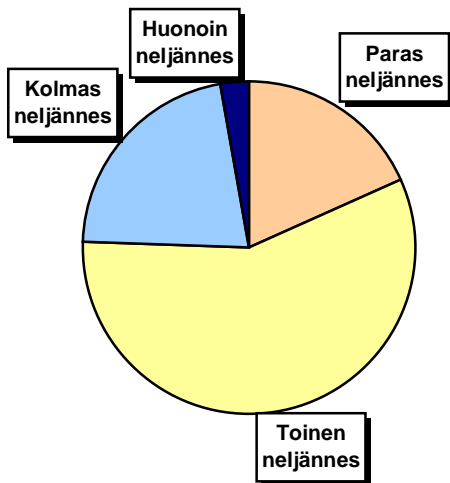
Oma arvio opintomenestyksestä	HuTK	KTK	LTK	LuTK	TTK	Yhteensä
Yhteensä (n)	170	79	143	162	98	652
Paras neljännes	21,8 %	19,0 %	14,0 %	16,7 %	27,6 %	19,3 %
Toinen neljännes	58,2 %	68,4 %	44,8 %	52,5 %	38,8 %	52,1 %
Kolmas neljännes	18,2 %	12,7 %	32,9 %	27,8 %	27,6 %	24,5 %
Huonoin neljännes	1,8 %	0 %	8,4 %	3,1 %	6,1 %	4,0 %

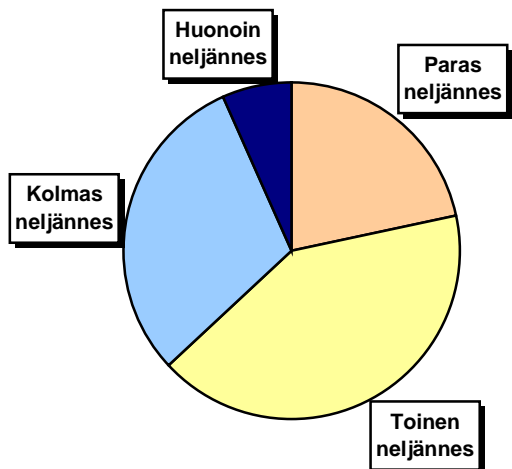
A. Koko aineisto (n = 652)

B. Naiset (n = 444)

Miehet (n = 208)

Kuva 4. Kyselyyn vastanneiden arvio (%) opintomenestyksestään verrattuna omaan vuosikurssiin.

2.3. Aineiston käsittely

Aineisto tallennettiin ja analysoitiin SPSS-ohjelmalla (Statistical Package for Social Sciences, version 7.0). Sukupuolten välisiä eroja testattiin suhteellisten osuuksien testillä käyttäen Arcus Quickstat Biomedical -ohjelmaa (Research Solutions). Kysymykset, joilla arvioitiin huonon kohtelun muodon häiritsevyyttä ja yleistä esiintyvyyttä, analysoitiin sekä sukupuolen mukaan että molemmat sukupuoli yhdessä. Kuvissa molempien sukupuolten tulokset on esitetty yhdessä. Liitteeseen 2 on koottu tilastollisesti merkitsevät erot sukupuolten välillä.

Osa kyselyn aineistoa on vapaasti kerrotut vastaukset joko esimerkkeinä huonosta kohtelusta tai itsenäisinä vastauskokonaisuuksina kahteen avoimeen kysymykseen (kysymykset 50 ja 51, ks. liite 1). Tutkijat valitsivat vapaista kommentteista kunkin teeman esimerkit siten, että ne edustaisivat parhaiten vastausten sisältöä. Esimerkkeinä käytetyt kommentit on kirjoitettu kursiivilla ja merkitty lainausmerkein. Alkuperäisten vastauksien lyhentäminen on merkitty tekstiin kolmella pisteellä (...).

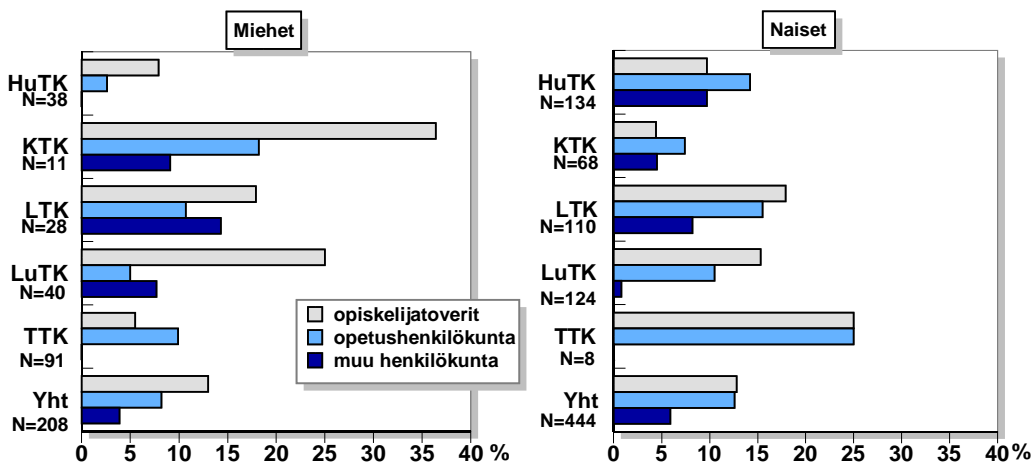
3. Tulokset

3.1. Huono kohtelu ja kiusaaminen

3.1.1. Huutaminen ja karjuminen

Kysymykseen “Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on huutanut tai karjunut sinulle?” vastausmahdollisuudet olivat *ei koskaan*, *harvoin* (1–2 kertaa), *joskus* (3–4 kertaa) tai *usein* (5 kertaa tai useammin). Sama kysymys ja samat vastausmahdollisuudet esitettiin jokaisen henkilöstöryhmän kohdalla.

Opiskelijat ilmoittivat usein opiskelijatoveriensa huutamisesta ja karjumisesta (13 %, n = 657). Tiedekunnittain vastaukset poikkesivat toisistaan melkoisesti (kuva 5). Vähemmistönä oleva sukupuoli, eli KTK:ssa miehet ja TTK:ssa naiset, ilmoitti tovereiden huutamisesta. LTK:ssa ja HuTK:ssa sekä miehet ja naiset ilmoittavat yhtä usein huutamisesta ja karjumisesta. LuTK:ssa opiskelijatoveri oli karjunut joka neljännelle miehelle ja joka seitsemännelle naisille. Osassa vastauksia huutamista ja karjumista pidettiin normaalina, tavallisina ystävien riitoina ja kiistoina.

Kuva 5. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema huutaminen ja karjuminen eri tiedekunnissa (n = 652–646).

Taulukko 7. Yliopistohenkilökunnan karjuminen ja huutaminen henkilöstöryhmittäin (n = 656–649 eri ryhmissä).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	97,4	2,1	0,3	0,2
Apulaisprofessorit	97,7	1,8	0,3	0,2
Assistentit/ yliassistentit	93,9	5,4	0,6	0,2
Lehtorit/ tuntiopettajat	94,0	5,2	0,6	0,2
Muu henkilökunta	94,8	4,2	0,9	0,2

Henkilökunnan karjumisesta ja huutamisesta ilmoitti 15 % vastaajista. Assistentit ja yliassistentit sekä lehtorit ja tuntiopettajat olivat huutaneet ja karjuneet eniten, hekin yleensä *harvoin* (1–2 kertaa) (taulukko 7). Naisopiskelijat ilmoittivat miehiä useammin lehtorien ja tuntiopettajien karjuneen tai huutaneen heille (7,4 % naisista ja 2,9 % miehistä, $p = 0,02$; liite 2).

Tiedekuntien väliset erot huutamisessa ja karjumisessa on esitetty kuvassa 5. Miehet ja naiset saattavat joutua täysin erityyppisesti kohdelluiksi samassa tiedekunnassa, ja vähemmistönä olevaa sukupuolta voidaan kohdella joko huonommin (KTK, TTK) tai paremmin (HuTK). Vähiten opetushenkilökunta huusi tai karjui miesopiskelijoille HuTK:ssa (2,6 %); naisopiskelijoille samassa tiedekunnassa huudettiin ja karjuttiin huomattavasti enemmän (14 %). TTK:n henkilökunta oli huutanut ja karjunut enemmän vähemmistönä oleville naisopiskelijoille kuin miehille. Päinvastainen tilanne oli KTK:ssa, jossa miehet kokivat huonompaa kohtelua kuin naiset. LTK:ssa opettajat kohtelivat naisia selvästi miehiä huonommin.

LTK:ssa erityisesti sairaanhoitajat olivat huutaneet klinikatyöskentelyn aikana. Joka kymmenes KTK:n miesopiskelija ja HuTK:n naisopiskelija oli joutunut lähinnä toimistovirkailijoiden tai kanslistien sättimisen kohteeksi. TTK:ssa muu henkilökunta kohteli hyvin opiskelijoita. Kaiken kaikkiaan naisopiskelijat (17 %) kokivat huonompaa kohtelua henkilökunnan taholta kuin miesopiskelijat (11 %).

“Tiuski, kun kysyin neuvoa. Olin tullut laitokselle kiireisenä aikana.”

“Lähdin yskimisen takia pois luennolta, apul.professori huusi hysteerisesti, ettei tarvitse tulla luennoille, jos ei kiinnosta!”

“Syventävien ohjaaja hermostui jäädessään kiinni valehtelusta.”

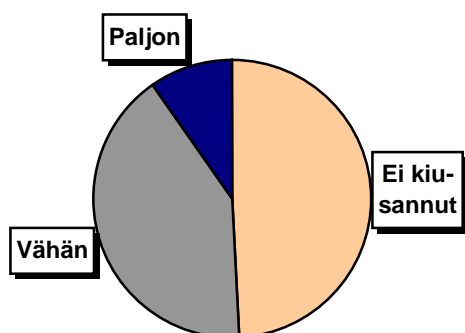
“Erästä epäonnistuneen työn esityksestä”

“Harjoituksissa “tyhmät” kysymykset eivät ole sallittuja”

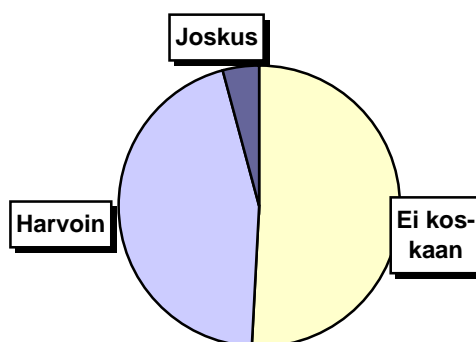
“Loukkaantui kritiikistä erästä tutkimusta kohtaan, tutkimus ei ollut ao. henkilön”

“Assistentti oli väärään aikaan väärässä paikassa, mutta syy olikin opiskelijan, joka oli oikeaan aikaan oikeassa paikassa.”

“En suostunut ottamaan demonstraatiossa tarjottua lääkettä.”

Kuva 6. Huutaminen tai karjuminen kiusasi opiskelijaa (%) (n = 146).

Kuva 7. Opiskelijoiden arvio (%) huutamisen ja karjumisen yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 650).

Joko opiskelijatoveriensa tai henkilökunnan huutamisen kohteeksi oli joutunut joka viides mies- ja joka neljäs naisopiskelija. Joka toista (74 opiskelijaa) huutamisen kohteeksi joutunutta opiskelijaa tilanne kiusasi (kuva 6). Naisista 59 % ja miehistä 30 % piti sitä vähän tai paljon häiritsevänä (p = 0,001). Julkisesti muiden kuullen huutamista pidettiin usein nöyryyttävänä ja häiritsevänä kokemuksena. Opiskelijatovereiden huutamista ja karjumista ymmärrettiin paremmin, vaikka sitäkään ei pidetty hyväksyttävänä. Joka toisen opiskelijan mielestä huutamista ja karjumista esiintyi yliopisto-opetuksen yhteydessä satunnaisesti, kenenkään mielestä ei usein (kuva 7).

3.1.2. Halveksiminen ja nöyryyttäminen

Opiskelijatoverit nöyryyttivät ja halveksivat toisiaan: *harvoin* 19 %, *joskus* 2,6 % ja *usein* (1,2 %) (n = 651). Naisista 25 % ja miehistä 19 % ilmoitti opiskelijatoverien nöyryyttäneen ja halveksineen. Tiedekuntakohtaisesti erot olivat huomattavat: LTK:ssa (46 %) ja LuTK:ssa (30 %) miesopiskelijat kokivat useimmin toveriensa halveksuntaa. Naisopiskelijoista eniten halveksuntaa toveripiirissään saivat LTK:n (29 %) ja HuTK:n (26 %) opiskelijat. (Kuva 8.)

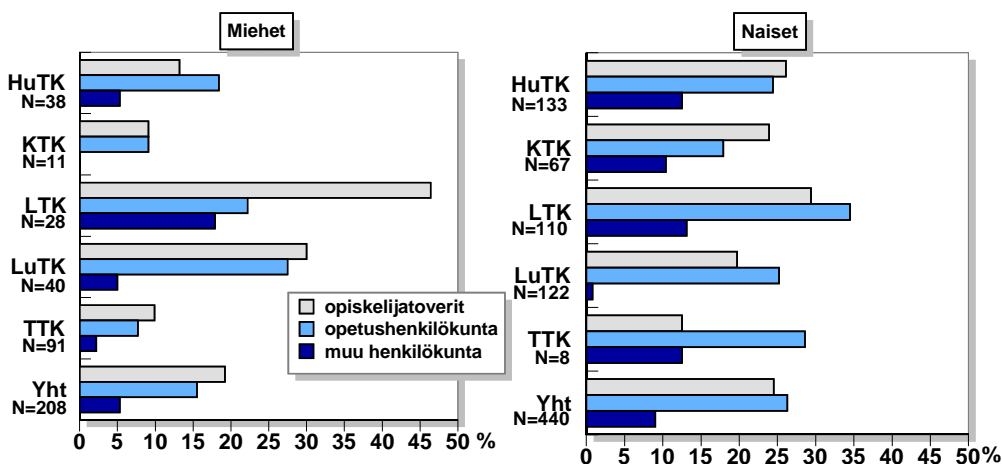
“Vinoilua hitaammasta etenemisestä, poissaoloista”

“Suljetaan seurasta, keskinäisen kehun kerhosta”

“Olen käytännössä keskeyttänyt opiskeluni Oulussa käyden muutamassa tentissä silloin tällöin, opiskelen täysillä ...yliopistossa. Tämä on aiheuttanut”

“Kierrot, ryhmätyöt tms. sosiaaliset kontaktit”

Henkilökunta halveksi ja nöyryytti naisia useammin kuin miehiä (p = 0,002). Naisopiskelijoista joka neljäs ja miehistä joka seitsemäs oli omakohtaisesti kokenut opetushenkilökunnan halveksuntaa tai nöyryytystä (kuva 8, taulukko 8). Miesopiskelijoiden tilanne oli huonoin LuTK:ssa (28 %) ja LTK:ssa (22 %). Naisilla huonoa kohtelua esiintyi melko tasaisesti eri tiedekunnissa, eniten LTK:ssa

Kuva 8. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema halveksiminen ja nöyryyttäminen eri tiedekunnissa (n = 648–639).

(35 %) ja TTK:ssa (29 %). Eri henkilökuntaryhmistä assistentit ja yliassistentit sekä lehtorit ja tuntiopettajat halveksivat ja nöyryyttivät eniten opiskelijoita. Lehtorit ja tuntiopettajat käyttäytyivät eri tavoin mies- ja naisopiskelijoille, sillä naisista 16 % ja miehistä 7 % ilmoitti lehtorien ja tuntiopettajien halveksineen ja nöyryyttäneen heitä ($p = 0,0017$). Muun henkilökunnan osoittamasta halveksunnasta ja nöyryytyksestä miehet ilmoittivat eniten LTK:ssa (18 %) ja naiset tasaisesti muissa tiedekunnissa paitsi LuTK:ssa. Muusta henkilökunnasta sairaanhoitajat ja toimistohenkilökunta mainittiin omina ryhminään.

“Snobistiset, ylimieliset vastaukset luennoilla esitettyihin kysymyksiin”

“Osoittanut opetustilanteessa, että olen tyhmä (seminaarit)”

“Nolannut potilaan edessä”

“Opettaja ei saa häiritä vähäpätöisillä asioilla”

“Oma proffani on persoona, jonka perusasenteeseen kuuluu oppilaittensa vähättely”

“Luennoiva professori nöyryytti vuorotellen melkein kaikkia, kun pyysi esittämään vaikeasti tajuttavia asioita koko luentosalin eteen. Jos proffan pyynnöstä kieltäytyi, niin joutui proffan kiusattavaksi julkisesti”

“Suullisten tenttien epäasiallinen arvostelu kaikkien kuullen ääneen”

“Kielen tunnilla, kun en osannut”

“Kanslistimme ei siedä tyhmyyttä”

“Osastoilla hoitajat yrittävät kyykyttää usein”

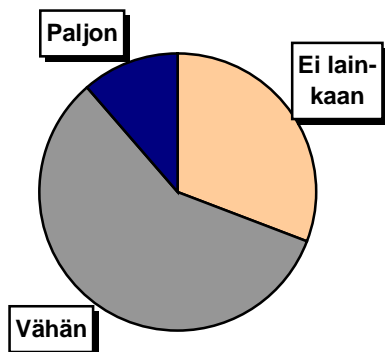
Taulukko 8. Opiskelijan halveksiminen ja nöyryyttäminen (n = 652–642).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	91,3	7,2	1,2	0,3
Apulaisprofessorit	93,5	5,1	1,4	0
Assistentit/ yliassistentit	86,0	8,9	4,6	0,5
Lehtorit/ tuntiopettajat	86,4	10,3	3,1	0,2
Muu henkilökunta	92,2	5,8	1,9	0,2

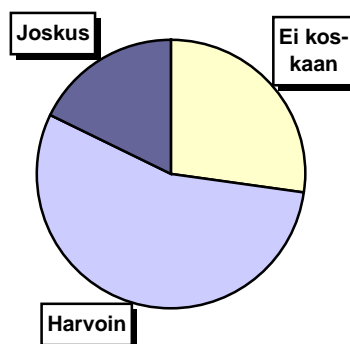
Yliopisto-opintojen aikana halveksunnan ja nöyryyttämisen kohteeksi joutui yhteensä 256 opiskelijaa, joista 149 opetushenkilökunnan kiusaamiksi. Huono kohtelu häiritsi ja kiusasi kohteeksi joutuneita naisia (76 %) enemmän kuin miehiä (49 %) ($p < 0,0001$) (kuva 9).

Kolme neljästä vastanneesta arvelee, että joissakin tapauksissa (*harvoin* tai *joskus*) halveksuntaa ja nöyryyttämistä tapahtuu yliopisto-opetuksen aikana (kuva 10). Naisopiskelijat (82 %) arvelivat sen olevan tavallisempaa kuin miehet (54 %) ($p < 0,0001$). Koska joka toinen naisopiskelija ja joka kolmas miesopiskelija oli itse joutunut joko toveriensa tai henkilökunnan halveksunnan ja nöyryytyksen kohteeksi, muut tilanteessa olleet opiskelijat kokivat tämän olevan sangen tavallista yliopistoeleämässä. Joissakin vastauksissa ilmoitettiin, ettei vastaajaa itseään ollut nöyryytetty, vaan muita opiskelijatovereita. Muutamissa tapauksissa ilmoitettiin halveksunnasta ja nöyryytyksestä, mutta sen ei katsottu liittyvän varsinaiseen yliopisto-opetukseen.

Julkisesti muiden opiskelijoiden kuullen huutaminen tai karjuminen koetaan yleensä myös nöyryyttämisenä. Syynä opettajan huutamiseen on ilmeisesti opet-

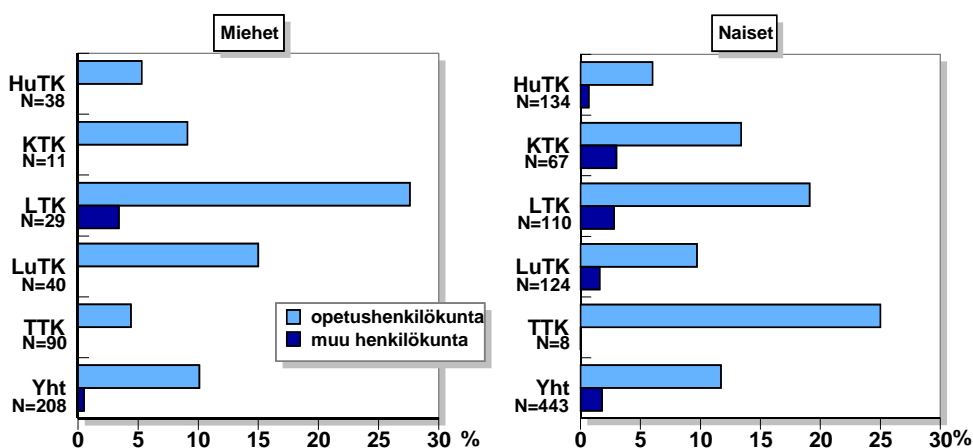

Kuva 9. Halveksiminen ja nöyryyttäminen kiusasi opiskelijaa (%) (n = 256).

Kuva 10. Opiskelijoiden arvio (%) halveksinnan ja nöyryyttämisen yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 644).

tajan kyvyttömyys tasapuoliseen vuorovaikutussuhteeseen. Oman tietämyksen ja aseman korostaminen pilaa mahdollisuudet todelliseen keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon. Opettajat saattavat esittää julkisesti myös omia mielipiteitään, jotka voidaan kokea mauttomiksi, esim. huomautuksia avioitumisen tai uskonnollisen vakaumuksen merkityksestä. Halveksiminen ja nöyryyttäminen on ehkä liian voimakkaita ilmaisuja joihinkin hyvin tavallisiin tapauksiin, esimerkiksi seuraavaan opetustilanteessa tapahtuneeseen lausahdukseen: *“Miten nyt tällaista et tiedä! - Niin ja niin monen vuosikurssin opiskelija -asenne ennemminkin vihastutti, ja kävi ilmi, ettei kukaan muukaan ymmärtänyt asiaa; kukaan ei vain uskaltanut/viitsinyt kysyä.”*

Kuva 11. Rangaistusten määrääminen mies- ja naisopiskelijalle eri tiedekunnissa (n = 651–648).

3.1.3. Rangaistusten määrääminen

Joka kymmenes opiskelija ilmoitti, että hän oli joutunut tekemään tehtäviä enemmän rangaistuksi kuin koulutuksellisessa tarkoituksessa. Miehet kokivat simputusta eniten LTK:ssa (28 %) ja naiset TTK:ssa ja LTK:ssa (kuva 11). TTK:ssa simputettiin naisia (25 %), mutta miehiä (4 %) hyvin harvoin. LTK:ssa sairaanhoitajat simputtivat sekä mies- että naisopiskelijoita klinisten kurssien aikana.

“Siirtomerkinnät toisesta yliopistosta ei onnistunut ilman lisäenttejä”

“Esitelmänpito koko luentoryhmälle”

“Antaneet ÄLYTTÖMÄSTI ylimääräisiä lisätehtäviä esim. sairauspoissaolujen vuoksi”

“Tyhjäpäiväiset esseet, joiden tarkoituksena on kontrolloida läsnäoloa ja saada opiskelijoille työtä”

“Kanslistit pyrkivät määräämään opintojen korvattavuudesta”

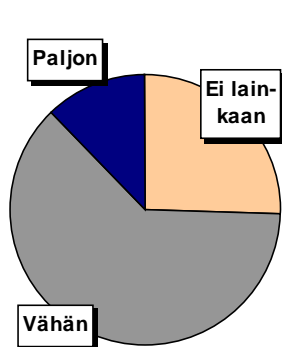
Taulukko 9. Henkilökunnan opiskelijoille määräämä tehtävä, työ tai vastuuvuoro enemmän rangaistukseksi kuin koulutuksellisessa tarkoituksessa (n = 651–654).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	97,6	2,3	0,2	0
Apulaisprofessorit	97,9	2,0	0,2	0
Assistentit/ yliassistentit	92,5	6,6	0,6	0,3
Lehtorit/ tuntiopettajat	93,6	4,4	1,4	0,6
Muu henkilökunta	98,6	1,1	0,2	0,2

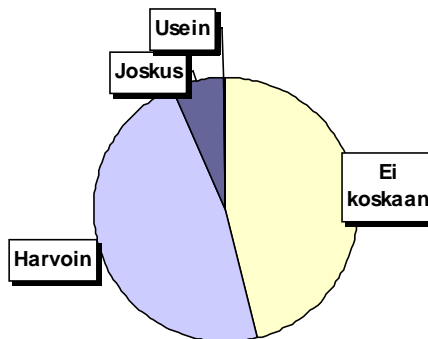
“Sairaanhoitajaporukassa liian monta alalle sopimatonta, jotka piikittävät kandeja, kun vaan silmä välttää lääkäriä. OYS on sentään opetussairaala. Asennevammaisuus pitäisi kitkeä pois.”
“Potilaitten mieliksi teetetään kaikenlaista turhaa”

Henkilökuntaryhmistä eniten opiskelijoita simputtivat assistentit ja yliassistentit sekä lehtorit ja tuntiopettajat (taulukko 9). Kaikki henkilöstöryhmät kohtelivat naisia huonommin kuin miehiä, erityisesti lehtorit ja tuntiopettajat (naiset 8,1 % ja miehet 2,9 %, $p = 0,011$).

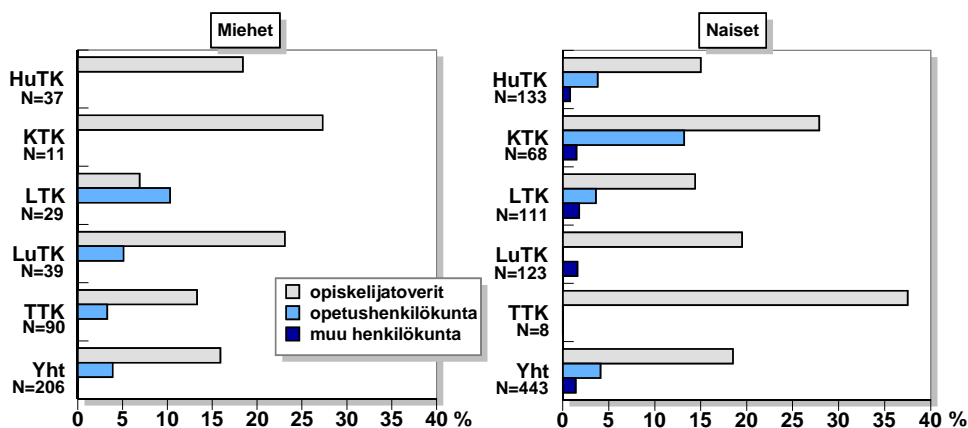
Simputuksen kohteeksi joutui joka kymmenes opiskelija, ja kolmea neljästä simputetusta asia häiritsi (kuva 12). Vaikka miehet ja naiset ilmoittivat simputuksesta yhtä usein, asia häiritsi kohteeksi joutuneita naisia (85 %) enemmän kuin miehiä (43 %) ($p = 0,0001$). Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että yliopistossa määrätään *harvoin* tai *joskus* tehtäviä enemmän simputukseksi kuin opetuksellisista syistä (kuva 13). Naisopiskelijat arvelivat simputusta esiintyvän useammin kuin miehet ($p = 0,0004$).

Kuva 12. Simputtaminen kiusasi opiskelijaa (%) (n = 82).

Kuva 13. Opiskelijoiden arvio (%) simputtamisen yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 639).

Kuva 14. Opiskelija on menettänyt kunnian tekemästään työstä (n = 649–650).

3.1.4. Kunnian menettäminen tehdystä työstä

Joku toinen opiskelija oli ottanut kunnian tutkimukseen osallistuneen opiskelijan tekemästä työstä (esim. tutkielma, suunnitelma tai tutkimus) *harvoin* (15 %), *joskus* (2,9 %) tai *usein* (0,2 %) (n = 653). Miehistä 16 % ja naisista 19 % ilmoitti menettäneensä kunnian tekemästään työstä (kuva 14). Hälyttävä tilanne oli KTK:n opiskelijoilla, jotka olivat menettäneet tekemästään työstä kunnian hyvin usein. Tämä voi olla merkki opintojen suunnittelun ja toteutuksen ongelmista. Ongelmallisia opiskelijatovereita oli myös miehillä LuTK:ssa ja naisilla TTK:ssa.

“Julkisuudessa (radiohaastattelu) yhteinen projekti onkin vain hänen tekemänsä”

“Laskuharjoitukset, harjoitustyöt yms.”

“Kopioivat minulta ja pitävät niitä ominaan”

“Toisen siivellä ratsastajat”

“Yhteisesitelmä on jäänyt niskaani”

Opiskelijoista 4,7 % ilmoitti opetushenkilökunnan ottaneen kunnian opiskelijan tekemästä työstä (taulukko 10). Tilanne vaihteli eri tiedekunnissa kuitenkin paljon, sillä joka kymmenes mies LTK:ssa ja joka kahdeksas nainen KTK:ssa oli joutunut tällaisen kohteeksi (kuva 14). Miehet ja naiset menettivät kunnian tekemästään työstään yhtä usein (3,9 % ja 4,1 %).

“Toimitetusta tutkimusraportista ei kuulunut mitään sen jälkeen, kun luovutin oman aineistoni eteen päin”

“Löysin tosi hyviä lähteitä seminaarityöhöni, jotka ko. henkilö antoi toiselle omana löytönään”

“Työharjoittelussa olen keksinyt uusia aloitteita, muu henkilökunta on ottanut kunnian siitä itselleen”

“Potilastyössä”

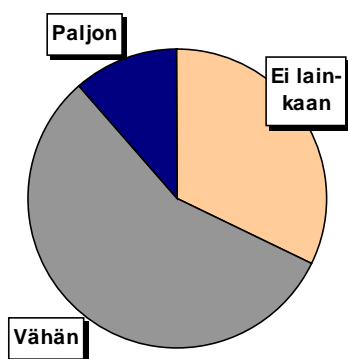
Taulukko 10. Kunnian ottaminen itselle opiskelijan tekemästä työstä (esim. tutkielma, suunnitelma tai tutkimus) (n = 652–649).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	99,1	0,8	0,2	0
Apulaisprofessorit	99,1	0,8	0,2	0
Assistentit/ yliassistentit	98,8	1,1	0,2	0
Lehtorit/ tuntiopettajat	97,2	2,5	0,3	0
Muu henkilökunta	99,1	0,8	0,2	0

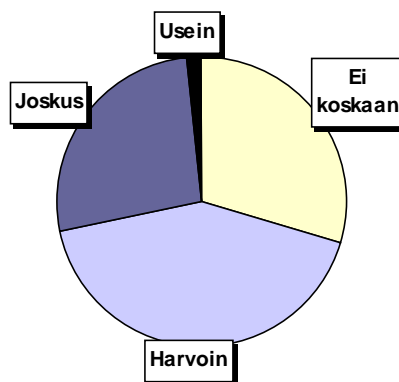
“Runokokoelmamme koottiin kirjaksi ko. opettajan nimiin”

“Eräs opettaja hyödyntää opiskelijoiden henkisiä tuotoksia omiin tarkoituksiinsa rahallisen edun vuoksi.”

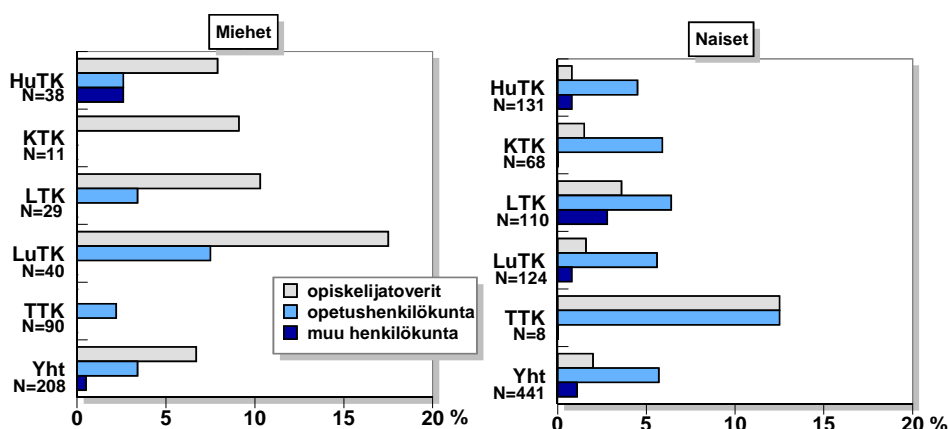
Joka viides nais- ja miesopiskelija oli menettänyt kunnian tekemästään työstä, mikä kiusasi 75 %:a kohteeksi joutuneista naisista ja 50 %:a miehistä ($p = 0,0056$) (kuva 15). Seitsemän vastaajaa kymmenestä oli sitä mieltä, että tehtyä työtä ei välttämättä palkita yliopisto-opetuksen yhteydessä. Naiset arvioivat kunnian varastamisen olevan yleisempää (74 %) kuin miehet (63 %) ($p = 0,0038$). (Kuva 16.)

Kuva 15. Kunnian menettämisen tehdystä työstä kiusasi opiskelijaa (%) (n = 130).

Kuva 16. Opiskelijoiden arvio (%) kunnian viemisen yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 638).

Kuva 17. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema uhkailu eri tiedekunnissa (n = 649–648).

3.1.5. Uhkailu

Uhkailua esiintyy yliopisto-opetuksen yhteydessä vähän (kuva 17). Opiskelijatovereiden uhkailua oli kokenut *harvoin*, *joskus* tai *usein* yhteensä 3,5 % vastaaneista (n= 652). Miehet joutuivat useammin tovereiden uhkailun kohteeksi kuin naiset (miehet n = 14, naiset n = 9, p = 0,0024). Eniten uhkailusta ilmoittivat LuTK:n miesopiskelijat ja TTK:n naisopiskelijat.

Henkilökunta oli uhkailtu 37 opiskelijaa, joista naisia oli 26 (kuva 17, taulukko 11). Miehiä uhkailtiin eniten LuTK:ssa ja naisia eniten TTK:ssa.

“Opettaja uhkasi tuomioistuimella, jos potilaspapereita ei löydy”

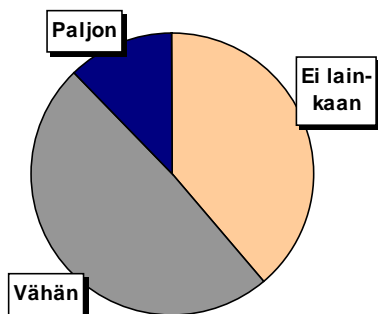
“Vastuu potilaasta, muista, että voit menettää opiskeluoikeutesi”

“Uhkaa saattaa naurunalaiseksi, jollei tee jotain hyvin”

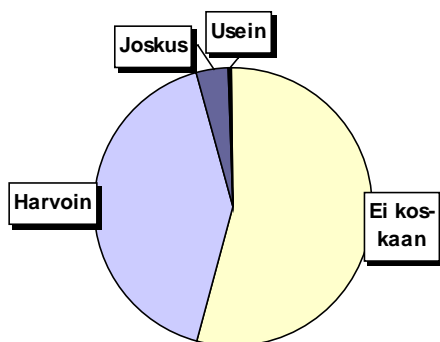
”Eräs opettaja uhkaili koko ryhmälle, ettei tentti mene läpi, jollei tunneilla vastata aktiivisesti”

Taulukko 11. Opiskelijan uhkaileminen (n = 652–651).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	98,9	0,8	0,2	0,2
Apulaisprofessorit	98,9	0,8	0,3	0
Assistentit/ yliassistentit	97,5	2,1	0,3	0
Lehtorit/ tuntiopettajat	96,9	2,5	0,5	0,2
Muu henkilökunta	99,1	0,9	0	0

Kuva 18. Uhkailu kiusasi opiskelija (%) (n = 49).

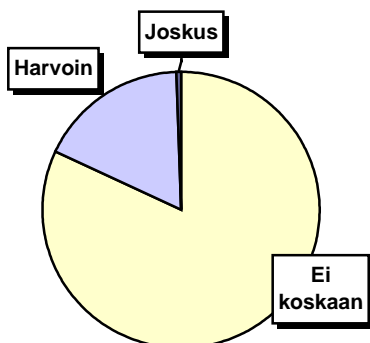
Kuva 19. Opiskelijan arvio (%) uhkailun yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 630).

Kolmea viidestä uhkailun kohteeksi joutunutta asia kiusasi (kuva 18). Naisten ja miesten suhtautuminen tapahtuneeseen uhkailuun oli erilainen: miehiä se kiusasi huomattavasti vähemmän kuin naisia (miehet 28 %, naiset 80 %; $p = 0,0003$).

Myös uhkailun esiintymisessä on selvä ristiriita omakohtaisten kokemusten ja arvion sen yleisyydestä välillä. Vaikkei välttämättä itseä olisikaan uhkailtu, pidetään uhkailua yliopisto-opetuksen yhteydessä hyvinkin mahdollisena (kuva 19). Naiset (51 %) kokivat uhkailun useammin mahdolliseksi kuin miehet (36 %) ($p = 0,0002$).

3.1.6. Töniminen, potkiminen ja lyöminen

Opiskelijatoverit olivat joissain tapauksissa tönineet, potkineet tai lyöneet toisiinsa: *harvoin* 3,5 % ja *joskus* tai *usein* yhteensä 1,0 % ($n = 654$). Miesopiskelijat ilmoittivat tönimisestä, potkimisesta tai lyömisestä useammin kuin naiset ($p = 0,0004$). Miesopiskelijoista joka viides LTK:ssa ja joka kuudes LuTK:ssa olivat saaneet tällaista kohtelua osakseen. Muutama LTK:n naisopiskelija ilmoitti myös tönimisestä tai lyömisestä. Tosin tässä yhteydessä tuotiin esiin leikkisiä töniminen esim. urheiluharrastuksen yhteydessä.

Kuva 20. Opiskelijoiden arvio (%) tönimisen, potkimisen tai lyömisestä yliopisto-opetuksessa (n = 639).

Henkilökunnasta kolme oli käynyt fyysisesti käsiksi opiskelijaan. Töniminen, lyöminen tai potkiminen häiritsi kolmea opiskelijaa. Kuitenkin melkein joka viides opiskelija arveli, että tönimistä, potkimista tai lyömistä esiintyy yliopistossa, tosin harvoin (kuva 20).

3.2. Sukupuolinen häirintä tai syrjintä

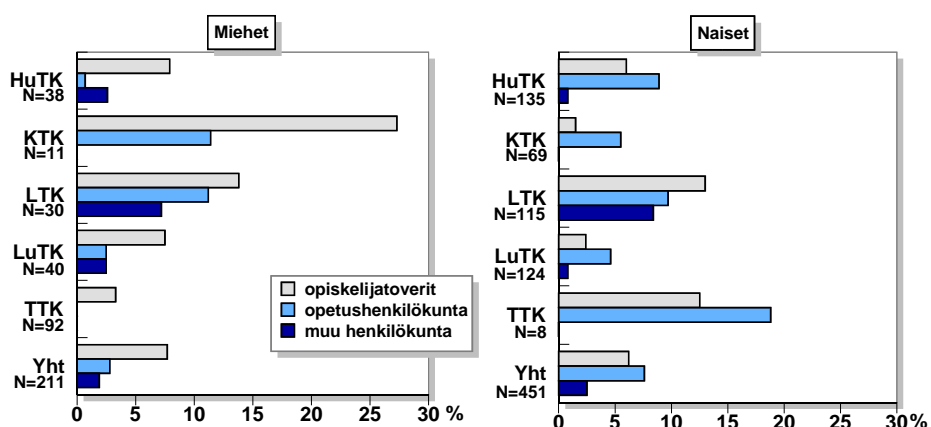
Sukupuolisesta häirinnästä tai syrjinnästä ilmoitti 115 opiskelijaa (18 %), naisopiskelijat useammin kuin miehet ($p < 0,0001$). Häirintää tai syrjintää oli kokenut joka viides nais- ja joka kymmenes miesopiskelija. Sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän yleisimmät muodot olivat sukupuolta halveksivat huomautukset, suosikkijärjestelmä, huonot arvostelut tai lähentely (taulukko 12). Naiset ilmoittivat sukupuolta halveksivista huomautuksista ($p = 0,0007$) ja suosikkijärjestelmästä ($p = 0,0043$) selvästi useammin kuin miehet.

Tiedekunnat erosivat toisistaan häirinnän tai syrjinnän eri muotojen esiintymisen määrässä (kuva 21). Eniten seksuaalista häirintää tai syrjintää kokivat TTK:n (38 %), seuraavina LTK:n (28 %) ja HuTK:n (24 %) naisopiskelijat. Selkeästi vähiten häirinnästä tai syrjinnästä ilmoittivat LuTK:n naisopiskelijat (11 %). Naisopiskelijat ilmoittivat suosikkijärjestelmästä tasaisesti (10–13 %) eri tiedekunnissa, paitsi LuTK:ssa (5 %). Sukupuolta halveksivia huomautuksia ilmeni TTK:ssa (25 %) ja KTK:ssa (16 %). Mahdollisuuksien kieltämisestä ilmoittivat eniten LTK:n (7,3 %) ja HuTK:n (3,8 %) naisopiskelijat. Lähentelyä esiintyi eniten HuTK:ssa (4,5 %) ja LuTK:ssa (4,0 %). Seksuaalisesti painotetusta opetusaineistosta ($n = 9$) ja ilkeästä juurusta ($n = 7$) ilmoitti muutama opiskelija. Huonoja arvosanoja sukupuolen perusteella arveli saaneensa LTK:n, HuTK:n ja KTK:n naisopiskelijat (4,5–7,4 %).

Joka neljäs KTK:n ja LTK:n miesopiskelija ilmoitti seksuaalisesta häirinnästä tai syrjinnästä yliopisto-opintojen aikana. Vähiten tämänkaltaista huonoa kohtelua esiintyi tutkimuksen mukaan TTK:ssa (3 %). KTK:n miesopiskelijat ilmoittivat

Taulukko 12. Sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän eri muotojen kohteeksi joutuneiden osuus prosentteina.

Sukupuolisen häirinnän/syrjinnän eri muodot	Naiset	Miehet	Yhteensä
<i>Vastanneiden lukumäärä</i>	451	211	662
Mahdollisuuksien kieltäminen	3,7 %	1,9 %	3,2 %
Seksuaalinen palvelus	0 %	1,0 %	0,3 %
Lähentely	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Sukupuolta halveksivat huomautukset	11,5 %	3,4 %	8,9 %
Seksuaalisesti painotettu opetusaineisto	2,0 %	1,0 %	1,7 %
Ilkeä juoru	1,6 %	2,9 %	2,0 %
Suosikkijärjestelmä	9,0 %	2,9 %	7,0 %
Huonot arvostelut	3,8 %	2,4 %	3,4 %

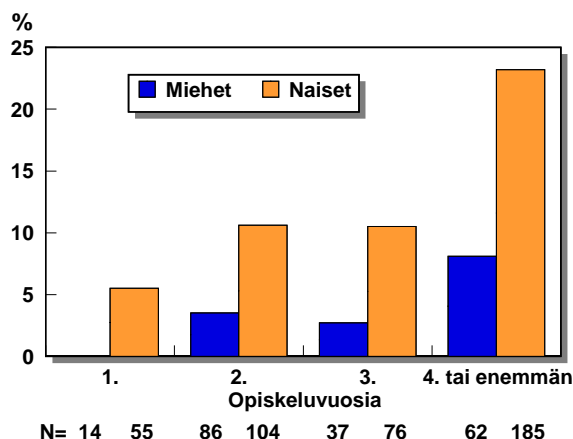
Kuva 21. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema sukupuolinen häirintä tai syrjintä eri tiedekunnissa (n = 662).

eniten suosikkijärjestelmästä, sukupuolta halveksivista huomautuksista ja huonoista arvosteluista sukupuolen vuoksi. Mahdollisuuksien kieltäminen sukupuolen vuoksi ja seksuaalisesti painotettu opetusaineisto tulivat esiin pelkästään LTK:ssa. LuTK:n, TTK:n ja HuTK:n miesopiskelijat ilmoittivat lähentelystä (3,3–5,3 %). Kaksi TTK:n miesopiskelijaa ilmoitti opiskelijatoverin edellyttäneen häneltä seksuaalista palvelusta.

Opiskelijatoverien sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän kohteeksi vastaajista oli joutunut 6,5 % (n = 652) (kuva 21). Näistä naisia oli 27 (6,1 %) ja miehiä 16 (7,7 %). Joka neljäs KTK:n ja joka seitsemäs LTK:n miesopiskelija ilmoitti toveriensa aiheuttamasta seksuaalisesta häirinnästä tai syrjinnästä. Syrjinnän tai häirinnän kohteeksi joutui 14 LTK:n (n = 108) ja 8 HuTK:n (n = 135) naisopiskelijaa. Opiskelutoverien sukupuolinen syrjintä tai häirintä lisääntyivät opiskelun edetessä: ensimmäisen vuoden opiskelijoista 1,4 % ilmoitti syrjinnästä tai häirinnästä ja 4 vuotta tai enemmän opiskelleista 8,0 %.

Taulukko 13. Opiskelijan alistaminen sukupuoliselle häirinnälle tai syrjinnälle (esim. suosikkijärjestelmä, eteneminen opinnoissa vaikeutuu, halveksivat huomautukset, sukupuolta syrjivä opetusaineisto) (n = 652–645).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	95,7	3,1	1,1	0,2
Apulaisprofessorit	96,0	2,9	0,8	0,3
Assistentit/ yliassistentit	94,3	4,1	1,4	0,2
Lehtorit/ tuntiopettajat	90,0	7,5	2,0	0,5
Muu henkilökunta	97,7	1,6	0,6	0,2

Kuva 22. Naisten ja miesten kokema sukupuolinen häirintä tai syrjintä opetushenkilökunnan taholta prosentteina eri opiskeluvuosina.

Opiskelijat ilmoittivat erityisesti lehtorien ja tuntiopettajien aiheuttamasta sukupuolisesta häirinnästä tai syrjinnästä (taulukko 13). Yliopiston henkilökunta häiritsi tai syrji enemmän nais- kuin miesopiskelijoita (18 % naisista, 5,3 % miehistä; $p = 0,0002$). Erityisesti lehtorit ja tuntiopettajat kohtelivat naisia huonommin kuin miehiä ($p = 0,0004$). Opiskeluvuosien lisääntyessä myös sukupuolinen häirintä tai syrjintä lisääntyi ensimmäisen vuoden 4,3 %:sta ($n = 69$) 19 %:iin ($n = 248$) neljännen opiskeluvuoden jälkeen (kuva 22). Sukupuolinen häirintä tai syrjintä oli useimmiten yhden henkilöstöryhmän aiheuttamaa; ainoastaan 29 opiskelijaa ilmoitti useamman ryhmän häirinnästä tai syrjinnästä (taulukko 14).

Professorien sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän kohteeksi joutui joka kymmenes LTK:n ja TTK:n naisopiskelija sekä LTK:n miesopiskelija.

“Ei tämä ole tytöille sopiva aihe...”

“Arvasinhan, että vain poika pystyy tähän...”

“Auskultoinnissa sait ½ numeroa heti lisää, jos olit perinteisen naisellinen ts. epävarma, hermostunut ja valitit koko ajan, kuinka huonoksi tunsit itsesi.”

“Projektityössä ei edes keskusteltu aiheiden jaosta, vaan mies sai valita aiheensa ja naisille jäi perinteisesti naisten alaan kuuluvat aiheet”

“Joillakin kierroilla puhutaan vain pojille...”

“Jotkut ikävät työt päätyvät naisten tehtäviksi, mukavat ja “haastavat” miehille.”

HuTK:n (7,6 %) ja LTK:n (5,6 %) nais- ja LTK:n miesopiskelijat (10 %) ilmoittivat apulaisprofessorien aiheuttamasta sukupuolisesta häirinnästä tai syrjinnästä. Muissa tiedekunnissa sitä ei esiintynyt tai sen esiintyminen oli vähäistä.

“Hyvät herrat - ja sinä tyttö siellä...”

“Joillakin kierroilla puhutaan vain pojille...vitsit naisten logiikasta, perustehävästä jne.. puisevaa”

Taulukko 14. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema sukupuolinen häirintä tai syrjintä eri henkilöstöryhmien taholta (1–5 ryhmää).

Henkilöstöryhmien lukumäärä	Miehet n	Naiset n	Yhteensä n
1	5	54	59
2	4	7	11
3	0	6	6
4	0	5	5
5	2	5	7
Yhteensä	11	77	88

“Olen välillä kokenut olevani etuoikeutettu ollessani mies !”

Kun tarkastellaan tilannetta tiedekunnittain, KTK:ssa joka viides nais- ja miesopiskelija joutui lehtorien tai tuntiopettajien sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän kohteeksi ja joka neljäs miesopiskelija assistenttien ja yliassistenttien häiritsemäksi tai syrjimäksi. HuTK:n naisopiskelijat (16 %) ilmoittivat lehtoreiden ja tuntiopettajien sukupuolista häirinnästä tai syrjinnästä, sen sijaan HuTK:n miesopiskelijat eivät ilmoittaneet vastaavasta kohtelusta. LTK:n mies- ja naisopiskelijat ilmoittavat yhtä paljon lehtorien ja tuntiopettajien sekä assistenttien ja yliassistenttien heihin kohdistamasta häirinnästä tai syrjinnästä (vaihtelu 10–14 %). Myös suosikiksi joutumisesta kärsittiin:

“Sain paremman arvosanan kuin mielestäni olisin ansainnut”.

“Sinä olet sopiva siihen ja siihen tehtävään, kun olet nainen. Naiset ovat... letkautuksia naisominaisuuksista.”

“Sovinistisia huomautuksia”

“Harjoittelukoulun opettaja, mies, suhtautui hyvin epäluuloisesti suorituksieni. Naispuolisia opiskelijoita kiiteltiin, eikä heidän tarvinnut alistua valvonalle samoissa asioissa.”

“hyvin lievää, joka “näyttää” viattomalta, ohimenevillä hipaisuilla ja seksuaalisorientoituneella puheella”

“Tilastotieteen opettaja julisti heti kurssin alussa, ettei odota meiltä paljoakaan, sillä opiskelemme kasvatustieteitä ja näin ollen enemmistö on naisia”

“Joskus tapahtunut jonkinlaista naissukupuolen suosimista.”

“Keitin suopursulankoja. Eräs miesopettaja tuli taakseni sanoen, että se kiihottaa sinua seksuaalisesti. Olkaapas varuillaan illalla !”

“Opetusmonisteisiin liitetty täysin asiaan kuulumattomia paljasrintaisia tyttösiä..”

“Jotenkin tuntuu siltä, että miespuolisen kommentit otetaan vakavammin esim. seminaareissa. Miespuoliset saavat joissain tapauksissa ansioita parempia arvosanoja kuin naiset”

“Poikia suositaan toimenpiteiden tekemisessä.”

Taulukko 15. Sukupuolinen häirintä tai syrjintä kiusasi opiskelijaa (3 vastaajaa ei ilmoittanut sukupuolta).

	<i>Naiset</i>	<i>Miehet</i>	<i>Yhteensä</i>
<i>Lukumäärä</i>	91	19	110
Ei lainkaan	22,0 %	47,4 %	26,4 %
Vähän	61,5 %	42,1 %	58,2 %
Paljon	16,5 %	10,5 %	15,4 %

Häirinnän tai syrjinnän kohteeksi joutuneita naisopiskelijoita asia kiusasi (78 %) enemmän kuin miehiä (53 %) ($p = 0,022$) (taulukko 15). Mies- ja naisopiskelijoiden arviot siitä, miten paljon sukupuolista häirintää tai syrjintää esiintyy yliopisto-opetuksen yhteydessä, erosivat toisistaan. Naiset pitivät sitä paljon useammin (66 %) esiintyvänä kuin miehet (51 %; $p = 0,0004$) (taulukko 16). Eri tiedekuntien opiskelijoiden arviot häirinnän tai syrjinnän esiintyvyydestä poikkesivat toisistaan. Teknillisen tiedekunnan miesopiskelijat arvioivat häirintää esiintyvän selvästi vähemmän kuin muista tiedekunnista vastanneet. Naisten vastaukset olivat hyvin samankaltaisia eri tiedekunnissa.

Taulukko 16. Opiskelijoiden arvio sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän esiintymisestä yliopisto-opetuksen yhteydessä yleensä (3 vastaajaa ei ilmoittanut sukupuolta).

	<i>Naiset</i>	<i>Miehet</i>	<i>Yhteensä</i>
<i>Lukumäärä</i>	426	206	635
Ei koskaan	34,3 %	49,0 %	39,1 %
Harvoin	40,6 %	43,2 %	41,3 %
Joskus	23,0 %	6,8 %	18,0 %
Usein	2,1 %	1,0 %	1,7 %

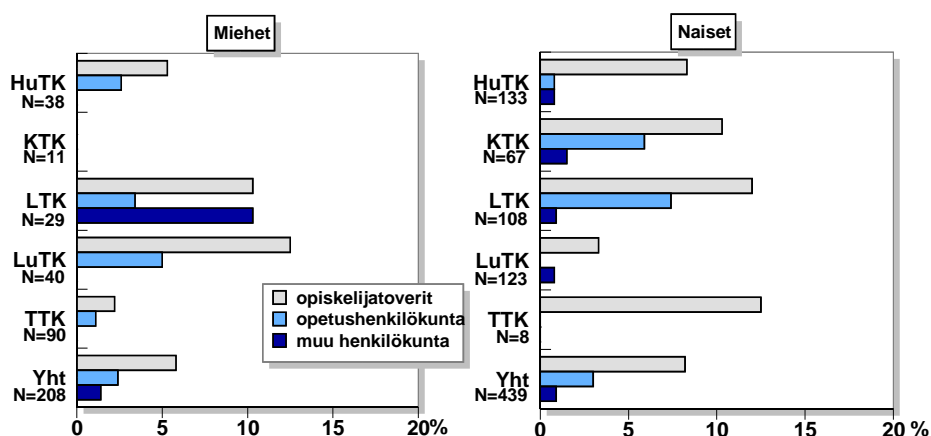
3.3. Rotuun, uskontoon, ikään tai kansallisuuteen liittyvä syrjintä

Opiskelijatoverit olivat syrjineet rodun, uskonnon, iän tai kansallisuuden takia 48:aa kurssitoveriaan ($n = 651$). Joskus tai usein syrjintää oli esiintynyt kymmenessä tapauksessa. Eniten miesopiskelijat joutuivat syrjinnän kohteeksi LuTK:ssa ja LTK:ssa, naisopiskelijat TTK:ssa ja LTK:ssa. (Kuva 23.)

“Huomattavasti vanhemmilla opiskelijanaisilla lievästi alentuva asenne meihin nuoriin, sillä meiltä puuttuu elämäkokemus”

“Nuorta ikää on arvosteltu”

“Olen puoliksi ulkomaalainen ja vaikka olen ikäni Suomessa asunut ei minua aina pidetä “kunnon” suomalaisena”

Kuva 23. Mies- ja naisopiskelijoiden kokema syrjintä eri tiedekunnissa (n = 645).

“Ehkä jonkinlaista ennakkoluuloa, koska kuulun vap. suuntaa olevaan kirkkoon.”

“Jotkut eivät ymmärrä, miksi opiskelen niin vanhana...”

Henkilökunta syrji opiskelijoita hyvin harvoin rodun, uskonnon, iän tai kansallisuuden takia. Syrjinnästä ilmoitti 25 opiskelijaa. (Taulukko 17.) Miesopiskelijat ilmoittivat eniten opetushenkilökunnan taholta kokemastaan syrjinnästä LuTK:ssa ja LTK:ssa (kuva 23). Koko aineistossa naisten ja miesten syrjinnässä ei ollut eroja. Kuitenkin tiedekunnittain tarkasteltuna eroja oli havaittavissa. Esimerkiksi KTK:n naisista 5,9 % ilmoitti syrjinnästä, kun sen sijaan KTK:n miesopiskelijat eivät olleet kokeneet syrjintää laisinkaan. Samoin LTK:n miesopiskelijat ilmoittivat naisopiskelijatovereitaan enemmän muun henkilökunnan kohdistamasta syrjinnästä.

Taulukko 17. Opiskelijoiden kokema syrjintä rodun, uskonnon, iän tai kansallisuuden takia (esim. ennakkoluulo, halventavat puheet, suosinta) (n = 648–651).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	98,9	0,6	0,2	0,3
Apulaisprofessorit	99,2	0,6	0	0,2
Assistentit/ yliassistentit	98,3	1,4	0,3	0
Lehtorit/ tuntiopettajat	97,8	1,7	0,3	0,2
Muu henkilökunta	98,9	0,9	0	0,2

“Onpas vanhannäköistä porukkaa”

“Koska olen pienikokoinen nainen, on eräiltä “mahtimiehiltä” tullut huomauttelua”

“Murre”

“Proffan halventamisvimma johtunee siitä, että olen NUORI & NAINEN. Kai se risoo, jos on päättäväinen, eikä sokeasti anna gurulle gurun tarvitsemaa arvonantoa!”

“...kielen laitoksen ulkomaalaiset opettajat antavat välillä ymmärtää olevansa hieman suomalaisen rahvaan yläpuolella.”

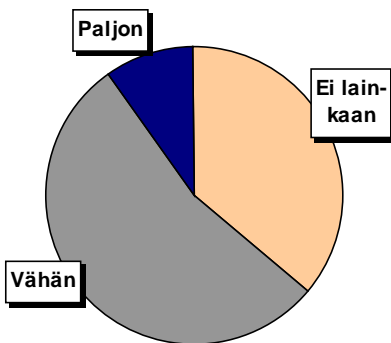
“En usko evoluutioon !”

“Lähinnä ennakkoluuloa ja joissain määrin halventavia puheita kristillisen vakaumukseni vuoksi”

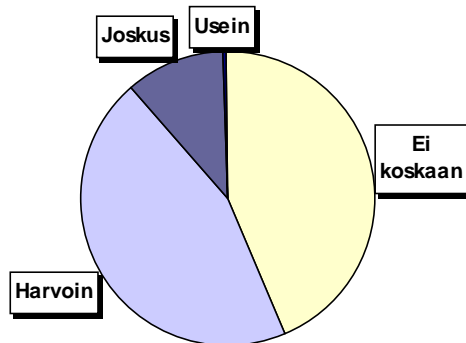
Naisia syrjittiin useammin kuin miehiä. 71 % syrjityistä naisista kiusaantui taapahtuneesta, miehistä 38 % ($p = 0,031$) (kuva 24). Yli puolet vastaajista arveli yliopistossa esiintyvän syrjintää rodun, uskonnon, iän tai kansallisuuden takia (kuva 25), naiset useammin kuin miehet ($p < 0,0001$).

Vapaiden kommenttien mukaan ilmeisimmin ikä ja paikkakunnalla oleva uskonnollinen liike olivat syitä syrjintään, sillä vastanneista vain pieni osa erosi rotunsa tai uskontonsa puolesta valtaväestöstä. Syrjintä ilmeni useimmiten ilkeänä juoruna (2,6 %), mahdollisuuksien kieltämisenä (1,8 %), rotua tai kansallisuutta halveksivina huomautuksina (1,8 %) tai suosikkijärjestelmänä (1,8 %) ($n = 652$). Sellaisissa yksiköissä, joissa on runsaasti samaan uskontokuntaan kuuluvia opettajia, liikkeeseen kuulumattomat opiskelijat saivat mielestään huonompaa kohtelua kuin liikkeeseen kuuluvat.

“Niitä on esiintynyt todella harvoin. Ainoa silmiinpistävä asia on laitoksellani uskonnollisesti samaa katsantokantaa edustavien tiivis linkkiytymä sekä opettajien että oppilaiden välillä ts. lehtori ei ehkä aina ole ollut kovin neutraali arvosanoja antaessaan!”

Kuva 24. Syrjintä kiusasi opiskelijaa (%) ($n = 61$).

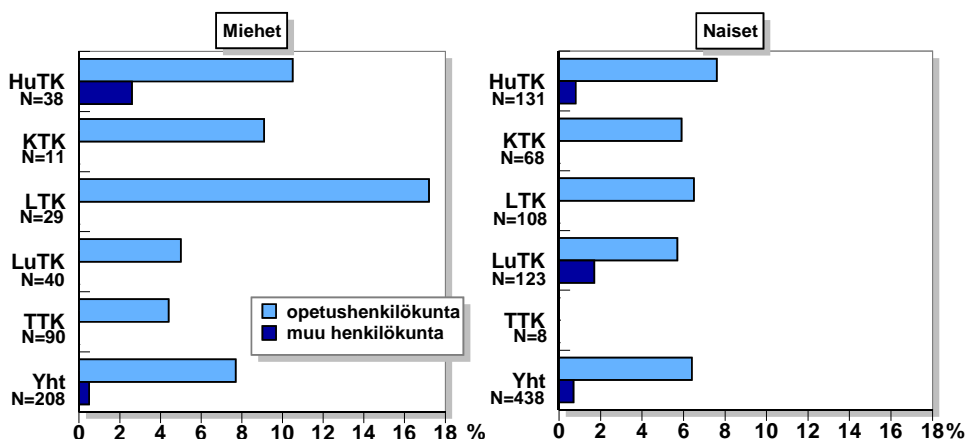
Kuva 25. Opiskelijoiden arvio (%) syrjinnän yleisyydestä yliopisto-opetuksessa ($n = 631$).

Taulukko 18. Opiskelijoiden uhkaaminen joko reuttamisella puolueellisesti tai antamalla aiheettomasti huono arvosana (n = 649–647, kohta muu henkilökunta n = 624).

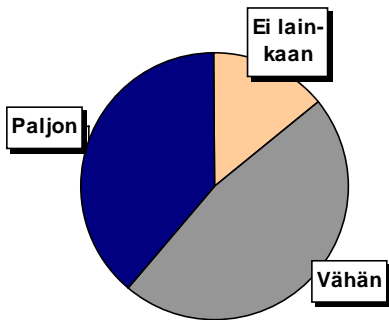
Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	97,2	2,3	0,3	0,2
Apulaisprofessorit	98,2	1,4	0,3	0,2
Assistentit/ yliassistentit	97,7	1,7	0,6	0
Lehtorit/ tuntiopettajat	97,1	2,8	0	0,2
Muu henkilökunta	99,2	0,8	0	0

3.4. Reuttamisella tai huonolla arvosanalla uhkailu

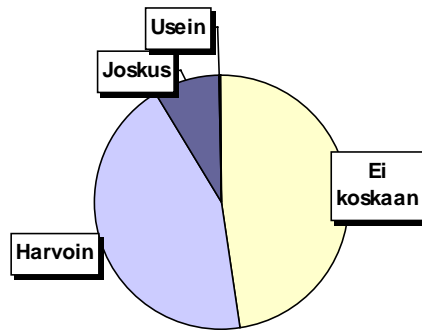
Henkilökunta uhkasi reuttamisella tai huonolla arvosanalla hieman useammin miehiä (8,2 %) kuin naisia (6,6 %). Assistentit ja yliassistentit uhkailivat enemmän miesopiskelijoita (4,3 %) kuin naisia (1,4 %) ($p = 0,018$). Eniten uhkailtiin LTK:n (17 %), HuTK:n (13 %) ja KTK:n (9,1 %) miesopiskelijoita (kuva 26). Vähiten uhkailua esiintyi TTK:ssa. Uhkailun määrässä ei ollut eroja eri opettajaryhmillä (taulukko 18).

Kuva 26. Mies- ja naisopiskelijoiden uhkaaminen reuttamisella tai puolueellisesti annetulla arvosanalla tiedekunnittain (n = 646).

Kuva 27. Puolueellisesti reuttamisella tai aiheuttomasti annetulla huonolla arvosanalla uhkailu kiusasi opiskelijaa (%) (n = 49).

Kuva 28. Opiskelijoiden arvio (%) reuttamisella uhkailun yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 629).

“Professorit yleensä uhkailevat esim. jos ei käy vapaaehtoisilla luennoilla, ei pääse kurssista läpi.”

“Jos et tee näin ja näin, et saa kurssia läpi”

“Byrokraatiaporras, virheelliset tiedot opintosuoritteesta; väärä arvosana, väärä opintojakso”

“Epäluuloisesti suhtautuva lehtori testautti 5 kertaa ennen läpäisyä. Seuraavan “vaikeamman” tason läpäisin 1 tentissä hyvin arvosanoin toiselle tentaattorille. Toinen antoi huonomman arvosanan seminaarista kuin muille, vaikka oli jakanut sitä laitoksellakin mielenkiintoisen sisällön takia”

“Uhattiin, ettei uusintatenttejä järjestetä niin, että valmistumiseni olisi viivästynyt.”

Reuttamisella uhkailusta ilmoitti 48 vastaajaa. Se kiusasi paljon sen kohteeksi joutuneita miehiä (93 %) ja naisia (82 %) (kuva 27), sillä opintojen viivästyminen tai estyminen koetaan todellisena vaarana. Vaikka opiskelijaa itseään ei ollut uhkailtu, joka toinen opiskelija arveli sitä esiintyvän yliopisto-opetuksessa (kuva 28). Naisten mielestä reuttamisella uhkailua esiintyy useammin kuin miesten mielestä ($p = 0,0004$).

3.5. Oman alan tai yliopisto-opetuksen arvostelu

Kielteisiä tai halveksuvia huomautuksia omasta opiskelualasta oli kuullut joka kolmas nais- ja joka neljäs miesopiskelija ($p = 0,0098$). Suurin huomautusten antajaryhmä oli perheenjäsenet (taulukko 19). Perheenjäsentensä halveksuvia huomautuksia oli joutunut kuulemaan joka viides naisopiskelija ja joka kahdeskymmenes miesopiskelija ($p < 0,0001$). Perheenjäsenet esittivät eniten arvostelua HuTK:n (25 %), LTK:n (22 %) ja KTK:n (16 %) naisopiskelijoiden uravalinnasta. HuTK:n (14 %) ja KTK:n (9,1 %) miesopiskelijat ilmoittivat muiden tiedekuntien miesopiskelijoita enemmän perheensä kielteisistä tai halveksuvista huomautuksista.

Taulukko 19. Kielteisiä tai halveksuvia huomautuksia opiskelijan tavoittelemasta ammattiurasta (n = 647–639).

Ryhmä	Ei koskaan %	Harvoin (1–2 kertaa) %	Joskus (3–4 kertaa) %	Usein (≥ 5 kertaa) %
Professorit	95,9	3,6	0,3	0,2
Apulaisprofessorit	96,9	2,7	0,3	0,2
Assistentit/ yliassistentit	96,4	3,1	0,5	0
Lehtorit/ tuntiopettajat	94,4	4,5	0,8	0,3
Muu henkilökunta	97,2	2,8	0	0
Opiskelijatoverit	77,6	14,7	6,0	1,7
Perheenjäsenet	85,4	9,9	3,4	1,2

*“Sanotaanko vaikka, ettei tavoitteitani ole otettu kovinkaan vakavasti...
Vaikka kyllä kai viimeinen silaus erityisesti naisen vakavasti otettavuudelle
on vieläkin se vanha tuttu: Kunhan ensin valmistut ja sitten menet naimisiin....”*

“Kovat tavoitteet pelästyttävät holhoavia vanhempia”

“Miksi juuri ruotsia?”

“Miten sä voit haluta hammaslääkäriksi ja kaivella toisten likaisia suita?”

“Perhe ei tiedä alasta muuta kuin ettei siitä tule rahaa”

Myös opiskelijat esittivät negatiivisia huomautuksia toistensa opiskelualasta hyvin usein. Joka neljäs naisopiskelija ja joka viides miesopiskelija ilmoitti tällaisesta (kuva 29). Opiskelutoverien kielteisistä huomautuksista raportoivat erityisesti LTK:n (29 %), HuTK:n (28 %) ja KTK:n (18 %) naisopiskelijat. Miesten vastauksissa suurimmat luvut olivat HuTK:ssa (34 %) ja LuTK:ssa (20 %). TTK:n naisopiskelijat eivät ilmoittaneet laisinkaan kielteisistä tai halveksuvista huomautuksista, toisin kuin vähemmistönä olevat HuTK:n miehet. Vastauksista tulivat esille selvät toisilleen vastakkaiset ryhmät: tekniikka—humanistit, luonnontieteet—humanistit; LTK:ssa hammaslääkärit—lääkärit; KTK:ssa luokanopettajat—varhaiskasvattajat. Monet kommentit ja osin avoimien kysymysten vastaukset käsittelivät juuri näitä vastakkaisuuksia.

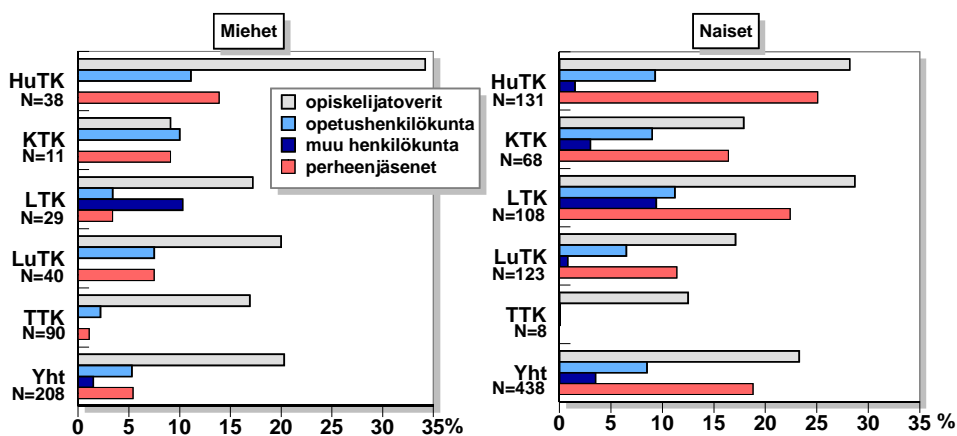
“Homo technicus, homo humanicus jne, ja huomautukset “humanisteista ei hyötyä” ja “Huu-haa-tiedettä!”

“Asenne, kilpailu opiskelualalla (ark.), besser-wisser”

“Susta tulee vaan opettaja”

“Yleistetään omat kokemukset yksittäisistä ihmisistä koskemaan koko ammattikuntaa, suoranaista vihamielisyyttäkin.”

“On hyvin yleistä, ettei kirjastonhoitajia arvosteta, ei ymmärretä, miksi tarvitaan FM-tutkinto...Mitä sinä teet täällä koko illan?”

Kuva 29. Kielteiset tai halveksuvat huomautukset mies- ja naisopiskelijoille ammattiurasta tiedekunnittain (n = 644).

“Hampaalainen on kakkosluokan kansalainen -tyyliin. Lääketieteen opiskelijat pitävät hampaan opiskelijoita hieman vähempiarvoisina.”
“Naurettava ”raja” lukon ja vakan välillä. Niin opettajat kuin oppilaatkin huomauttelevat useasti esim. ai niin tehän oottekin VAIN vakalaisia !!! esiintyy n. kerran viikossa”

8,5 % naisopiskelijoista ja 5,3 % miesopiskelijoista ilmoitti opetushenkilökunnan esittäneen kielteisiä tai halveksuvia huomautuksia heidän opiskelualastaan. Tiedekunnat eroavat melko paljon toisistaan. (Kuva 29.) Joka kymmenes HuTK:n ja KTK:n opiskelija ilmoitti opetushenkilökunnan halveksunnasta ja kielteisistä huomautuksista. LTK:n naisopiskelijat (11 %) saivat huomattavasti huonompaa kohtelua kuin saman tiedekunnan miesopiskelijat (3,4 %); muu henkilökunta kohteli molempia sukupuolia yhtä huonosti samassa tiedekunnassa. LTK:ssa sairaanhoitajien kielteiset huomautukset lääkärin urasta tulivat esiin monissa opiskelijoiden vastauksissa. Parhaiten henkilökunta kohteli TTK:n opiskelijoita.

“Niin sinä oletkin aineenopettaja puolelta, sitten tämä seminaari...”

“Humanisteista ei hyötyä”

“Vain tohtoriksi tähtäävää pidetään jonakin. Jos ei aio erikoistua varsinaisen tutkinnon jälkeen, ei arvosteta”

“Prekliinisessä vaiheessa hammaslääketieteen opiskelijat joutuvat kokemaan suoranaista syrjintää useilla laitoksilla.”

“Varhaiskasvatukseen suuntautuvien ammatista on saanut kuulla kielteistä palautetta.”

“... antoi ymmärtää, että ammattinne on kutsumusammatti, palkan ei tarvitse olla edes koulutusta ja vastuuta vastaavaa”

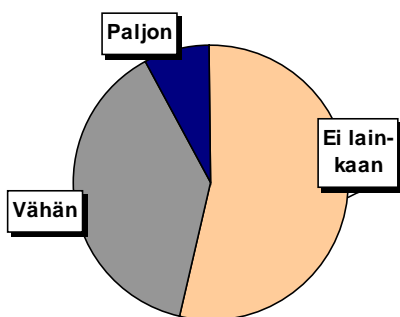
Lisäksi opiskelijoiden vastauksista tulee esiin toisessa tiedekunnassa opiskelun vaikeus, sillä sekä opiskelijat että opettajat antavat ymmärtää kurssien aikana, etteivät ulkopuoliset kuulu joukkoon.

“Arvostelu oli erittäin syrjivää ja puolueellista eräässä toisessa tiedekunnassa kuin mitä itse edustan. Oman alan opiskelijoita oli kolme, loput

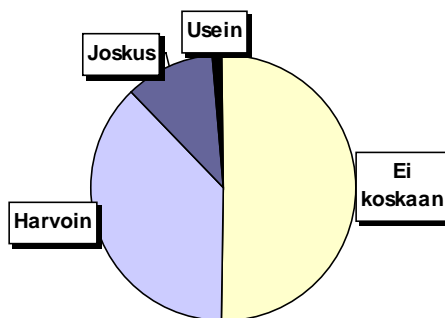

paikallisia. Meitä kolmea syrjittiin sekä opettajien että osan oppilaitten toimesta todella julmasti. Meidän piti pystyä paljon parempaan suoritukseen, jotta olisimme tulleet arvostetuiksi paikallisten kanssa.”

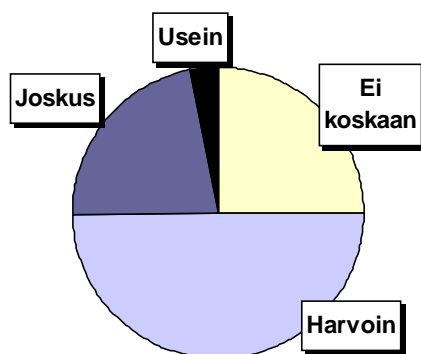
Kielteiset ja halveksivat huomautukset kiusasivat kohteeksi joutuneita naisopiskelijoita (51 %) enemmän kuin miehiä (35 %, $p = 0,0036$) (kuva 30). Joka toinen opiskelija arveli negatiivisia tai halveksivia huomautuksia esiintyvän omasta opiskelualastaan opetuksen yhteydessä; naiset (55 %) enemmän kuin miehet (39 %; $p < 0,0001$) (kuva 31). Kielteisiä huomautuksia yleensä yliopisto-opiskelusta esiintyi paljon. 71 % miesopiskelijoista ja 77 % naisopiskelijoista ilmoitti näistä. (Kuva 32.)

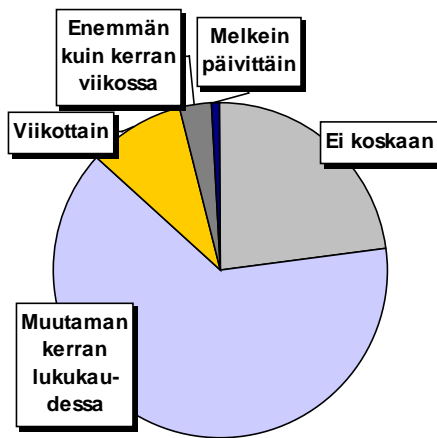
Kuva 30. Negatiiviset tai halveksivat huomautukset omasta opiskelualasta kiusasivat opiskelijaa (%) (n = 220).

Kuva 31. Opiskelijoiden arvio (%) omasta opiskelualasta negatiivisten tai halveksivien huomautusten yleisyydestä yliopisto-opetuksessa (n = 646).

Kuva 32. Opiskelijoiden arvio yleensä yliopisto-opetuksen kielteisten tai halveksivien huomautusten yleisyydestä (%) (n = 647).

Kuva 33. Valvomisjaksojen määrä (%) opintojen aikana (n = 644).

3.6. Opiskelun aiheuttama valvominen

Osassa yliopisto-opiskelua pidetään tarpeellisena antaa tehtäviä niin paljon, että opiskelija joutuu valvomaan niitä suorittaessaan. Esimerkiksi lääketieteen opiskelijat joutuvat valvomaan päivystysharjoittelussaan tai arkkitehtiopiskelijat valmistamaan nopeasti toteutettavia suunnitelmiaan. Tämän katsotaan harjaannuttavan opiskelijaa työelämää varten, sillä valvominen on osa tavanomaista työtä. Opinnot, esim. tentit, eivät yleensä sinänsä edellytä valvomista, mutta on yleistä, että tentteihin valmistaudutaan viimeisinä päivinä ennen koetta.

Useimmat opiskelijat joutuivat valvomaan opintojen aikana muutaman kerran lukukaudessa (64 %). Neljännes vastanneista ei joutunut valvomaan koskaan. (Kuva 33.) Eniten valvomisjaksoja opiskelun vuoksi oli KTK:n (18 %) ja LuTK:n (17 %) opiskelijoilla ja vähiten LTK:n (11 %) ja HuTK:n (11 %) opiskelijoilla. Vähiten joutuivat valvomaan KTK:n miesopiskelijat, joko *ei koskaan* tai *muutaman kerran lukukaudessa*; toisaalta saman tiedekunnan naisista joka viides valvoi *viikoittain* tai *enemmän*. HuTK:n ja TTK:n mies- ja naisopiskelijat valvoivat yhtä paljon: joka kymmenes enemmän kuin kerran viikossa. Sekä LTK:n että LuTK:n miesopiskelijat joutuivat opintojensa vuoksi valvomaan enemmän kuin naiset. LTK:ssa miesten luvut olivat 17 % *kerran viikossa* ja 9,4 % *enemmän kuin kerran viikossa*. LuTK:ssa miesopiskelijoiden vastaavat luvut olivat 23 % ja 15 %. Opiskelijat joutuivat valvomaan lähinnä kurssitentteihin lukemisen vuoksi, harvemmin kurssivaatimusten tasalla pysymisen vuoksi (taulukko 20).

Taulukko 20. Opiskelijoiden pitkien valvomisjaksojen syyt opintojen aikana.

Valvomisen syy	Ei koskaan %	Harvoin %	Silloin tällöin %	Usein %
Opiskelu kurssivaatimusten tasalla pysymiseksi (n = 628)	49,0	30,7	17,7	2,5
Lukeminen kurssitentteihin (n = 643)	21,9	26,7	34,2	17,1
Työnsaannin/valmistumisen vuoksi (n = 605)	70,7	17,4	8,9	3,0

Erilaisten väittämien avulla kysyttiin opiskelijan suhtautumista opintojen vuoksi valvomiseen (ks. kysymys 49, liite 1). Naiset eivät olleet niin halukkaita valvomaan kuin miehet, ja heidän mielestään valvominen ei kannata ja siitä on vähän hyötyä. Erot sukupuolten antamien vastausten välillä eivät kuitenkaan ole suuret. Kaksi kolmesta (n = 630) opiskelijasta ilmoitti, että opiskelu heikentyy valvomisen vuoksi. Valtaosa naisista (84 %) ja miehistä (63 %) oli pahantuulisia ja äkkipikaisia valvomisen jälkeen. Yli puolet naisopiskelijoista ilmoitti, että heillä tulee ristiriitatilanteita valvomisen jälkeen; miehillä luku oli 37 %.

3.7. Opiskeluun liittyvä oman vakaumuksen tai moraalin vastainen tai muu epäeettinen toiminta

Kysymykseen **“Onko sinua koskaan yliopistokoulutuksesi aikana vaadittu tekemään jotakin, jonka ajattelit olevan moraalitonta, epäeettistä tai sellaista, mitä et henkilökohtaisesti voi hyväksyä?”** (avoin vastaus) tuli yhteensä 47 kyllä-vastausta (n = 635). Naiset (9,6 %) olivat joutuneet osallistumaan miehiä (3,0 %) enemmän oman vakaumuksen vastaiseen toimintaan (p = 0,0031). Oman vakaumuksensa vastaisesta toiminnasta ilmoittivat eniten LTK:n (17 %) ja LuTK:n naisopiskelijat (12 %). Miesopiskelijoilta eniten myöntäviä vastauksia tuli LuTK:sta (7,7 %). Lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden vastauksissa käsiteltiin opiskelijan mielestä liian sairaiden potilaiden käyttämistä opetuspotilaina, kurssitöiden tekemiseen ja kliinisen harjoittelun suorittamiseen sairaalassa liittyviä ongelmia sekä ruumiinavausten edellyttämistä hammaslääketieteen opiskelijoilta. Näiden vastausten perusteella lääketieteen opiskelijat tarvitsisivat enemmän tukea opintojen aikana, sillä lääkäriksi kasvaminen on pitkäkestoinen ja monivaiheinen tapahtuma. Muiden tiedekuntien opiskelijat kertoivat vastauksissaan monikulttuuriskasvatuksen, tutkimusetiikan ja moniarvoisuuden puutteesta.

“Joihinkin tentteihin piti vastata tentaattorin sanoin ja ajatuksin.”

“Tulevaisuudessa, kun pääsen kliiniseen koulutusvaiheeseen, uskon, että törmään useammin sellaisiin tilanteisiin (esim. avustaminen abortissa jne.)”

“Kun piti farmakologian työssä juoda lääkehiiltä, joka oli pahanmakuista ja josta tuli pää ja maha kipeäksi. Ruumiinavaukset olivat inhottavia.”

“Olen aikuinen, odotin ja odotan moniarvoisuuden hyväksymistä ja elämänkokemuksen arvostamista. Omat ajatukset eivät ole saaneet hyväksyntää”

”Oppilaita RANKAISTAAN siitä, jos joutuu olemaan sairauden vuoksi pois opetuksesta”

“Laboratoriotöissä tulee väkisin kaikenlaista jätettä myös viemäriin pantavaksi, se tuntuu usein arveluttavalta”

“Pimeitä töitä tullakseni toimeen”

“Teekkaritempaukset ja muut vastaavat saattavat hyvinkin olla joskus/jonkin henkilön moraalien tai etiikan rajamailla”

3.8. Muu huono kohtelu yliopisto-opetuksen aikana

Viimeisenä kyselylomakkeen kysymyksenä oli **“Oletko sinä kokenut muunlaista huonoa kohtelua yliopistokoulutuksesi aikana?”** (avoin vastaus). Tähän kysymykseen vastasi 91 opiskelijaa (14 %) myöntävästi. Naiset kokivat useammin huonoa kohtelua kuin miehet ($p = 0,041$). He ilmoittivat tasaisesti huonosta kohtelusta eri tiedekunnissa (14,3–17,4 %). Joka kuudes HuTK:n ja joka kymmenes LTK:n ja TTK:n miesopiskelija ilmoitti huonosta kohtelusta. Eniten kommentoitiin opetuksen huonoa tasoa, yleistä ilmapiiriä laitoksilla sekä opetukseen liittyvää opiskelijoiden huonoa kohtelua. Seuraavat vastaukset on ryhmitelty tiedekuntien mukaan.

Humanistisen tiedekunnan opiskelijat ilmoittivat vapaissa kommentissaan erityisesti kanslistien työkeestä käytöksestä, huutamisesta ja halveksunnasta. Myös auskultointiin liittyi paljon ongelmia: tasapainoista vuorovaikutussuhdetta opettajan ja opiskelijan välillä ei pystytty luomaan, ja opiskelijoiden tilanne oli tu-kala.

“Joidenkin laitoksien henkilökunta suhtautuu opiskelijoihin kieroutuneesti. Emme tosiaankaan ole puhelinrupattelujen/kahvitaukojen keskeyttäjiä ja riesoja. Me annamme heille aiheen olla tänäänkin töissä ja se pitäisi iskos-taa hieman tarkemmin päähän.”

“Ensimmäisen opiskeluvuoteni aikana (ei tässä yliopistossa) jouduin niiden opiskelijoiden joukkoon, joita huonolla ammattitaidolla varustettu ja luonnevikainen lehtori kiusasi perusaineen kouluttamisjaksolla. Vaihdoin yliopistoa, enkä ollut ainoa... Kiusaaminen oli henkistä väkivaltaa, uhkailua, pilkkaamista, nöyryyttämistä ja pelottelua, jota oli vaikea todistaa... Kiusaamista esiintyi melkein joka luennolla.”

“Auskultanttia (perheellistä ihmistä) kohdellaan ikään kuin hänellä ei olisi elämää Norssin ulkopuolella, puhumattakaan, että hän ymmärtäisi jotain, suhtautuminen on alentavaa.”

“Laitoksen henkilökunnan keskinäiset suhteet olivat erittäin huonot... Me opiskelijat jouduimme tahtomattamme mukaan tilanteeseen, ja tulehtunut tilanne heijastui mielestäni paljon myös luento- ja harjoitustilanteisiin sekä koko laitoksen ilmapiiriin... mielestäni se oli meitä opiskelijoita kohtaan täysin kohtuutonta, koska opiskelumme siitä selvästi kärsi. Nyt tilanne on jo huomattavasti parempi!”

“Auskultoinnissa kirjoittamattomat säännöt nokkimisjärjestyksestä. Jos haluat pärjätä on oltava samaa mieltä ohjaajan kanssa joka asiasta... Ohjaaja itse saa olla tietämätön ja kiireinen, kritiikkiä ohjaajalle ei saa antaa...”

KTk:n opiskelijoiden vastauksissa tulivat esille opettajien harjoittama simpustus ja uhkailu. Lisäksi niissä ilmoitettiin henkilökunnan ottaneen kunnian opiskelijan tekemästä työstä. Tiedekunnassa oli myös ristiriitaa eri opintosuuntien – opettajankoulutuksen ja varhaiskasvatuksen – välillä. Sekä opettajat että opiskelijat eivät vastaajien mielestä pystyneet arvostamaan toisiaan. Opettajien epätasällisyys ja luentojen myöhäinen peruuttaminen koettiin myös huonoksi kohteeksi.

”Opettajat antavat kohtuuttomasti korvaustehtäviä poissaoloista.”

”Liian tiukat lukujärjestykset: ei voi ottaa haluamiaan lisäopintoja”

LTK:n opettajat ja OYS:n sairaanhoitajat nöyryyttivät opiskelijaa potilaan kuuleen. LTK:ssa hammaslääketieteen opiskelijoiden tilanne oli ongelmallinen, sillä opintojen alkuvaiheessa teoreettisten laitosten opettajat eivät tarpeeksi osanneet antaa opiskelijoiden tarvitsemää tukea.

”Lääkäriin koulutus on edelleen liikaa teoriapainotteista. Opetushenkilökuntaa aivan liian vähän. Ryhmäopetusten pitäisi olla todella pienryhmyöskentelyä. Sairaanhoitajaporukassa liian monta alalle sopimatonta, jotka todella rumasti piikittävät kandeja, kun vaan silmä välttää lääkäreiltä. OYS on sentään muka opetussairaala. Asennevammaisuus pitäisi kitkeä pois. Ryhmäopetuksia pitävillä lääkäreille tulisi vaatia joku standardiopetustaso. Toiset ovat todella hyviä, toiset todella huonoja.”

”Prekliinisessä vaiheessa hammaslääketieteen opiskelijat joutuvat kokemaan suoranaista syrjintää useilla laitoksilla. Hammaslääkäreihin suhtaudutaan lääkärikunnan keskuudessa hyvin aliarvostavasti. Omalla laitoksella puolestaan potilaiden etu menee oppimisen edelle, tärkeintä ei ole siis antaa hyvää opetusta, vaan hoitaa mahdollisimman paljon potilaita.”

LuTK:n opiskelijat nostivat esiin opetuksen huonon laadun sekä henkilökunnan halveksivan suhtautumisen luennoilla ja harjoitustöissä.

”...fuksivuonna ”tutorimme” antoi hyvin selkeästi ymmärtää, ettei meistä ole mihinkään, olemme täydellisiä nollia, ettei kannata tulla opiskelemaan tai missään tapauksessa tulla kysymään häneltä mitään. Hän, jonka piti olla ainut opastajamme ja ohjaajamme...”

”Jatko-opiskelijoiden viileän koppava käyttäytyminen laitoksella. Jopa hyvän huomenen toivottaminen on vaikeaa. En ole missään kohdannut samanlaista kylmäkiskoisuutta...Töihin opastusta ei ole nimeksikään.”

”Kurssitöissä, luennoilla ja gradun ohjaamisessa professorit ja assistentit usein laiminlyövät velvollisuuttaan avustaa ja ohjata opiskelijaa opetukseen liittyvissä ongelmissa. Jotkut luentosarjat ovat olleet todella huonoja, kurssit huonosti organisoituja. Kurssityöt on pitänyt luoda tyhjästä, eikä mistään ole saanut kunnon palautetta. Gradun suunnittelu on jätetty liikaa opiskelijan harteille, vaikka valmiuksia siihen ei ole.”

”Tietty apulaisprofessori ei ”pidä minään”. Olen joutunut pәрstäkerroinuhriksi, ensimmäisen tapaamisen jälkeisen erimielisyyden takia. Kysymys oli luennoilla käymisestä, luentopakkoahan ei ole, mutta luennoitsija kierätti nimilistoja...”

Vain muutama TTK:n opiskelija kirjoitti vapaisiin vastauksiin. Suurin osa vastauksista käsitteli opetuksen tasoa.

"Opetuksen taso ei aina ole kovin hyvä. Selvästikin tarvittaisiin erikseen opetus- ja tutkimushenkilökunta. Tai sitten tulosvastuullisuus on tutkimuspuolella ajanut opetuksen edelle."

Tiedekuntien yhteistyötä vaikeuttavat monet asiat. Arvostusta ei aina osata antaa muille kuin omalle tieteenalalle. Tämä tuli esille tiedekunnan sisälläkin, esim. LTK:ssa hammaslääketieteen opiskelijat kokivat halveksivaa ja alentavaa kohtelua kahden ensimmäisen opiskeluvuotensa aikana, jolloin heillä on yhteiset opinnot lääketieteen opiskelijoiden kanssa. Raja tiedekuntien välillä on ehkä vielä suurempi, ja yli tiedekuntarajojen oli vaikea mennä opiskelemaan. Ulkopuolisten pitää olla paljon parempia kuin omien varsinkin sellaisissa yksiköissä, joissa on vain vähän ulkopuolisia tai joiden omat opiskelijat opiskelevat vain vähän toisissa tiedekunnissa.

"Erään professorin kommentti kurssin alussa oli, että jos täällä on biologeja, kurssin tasoa pitäisi laskea"

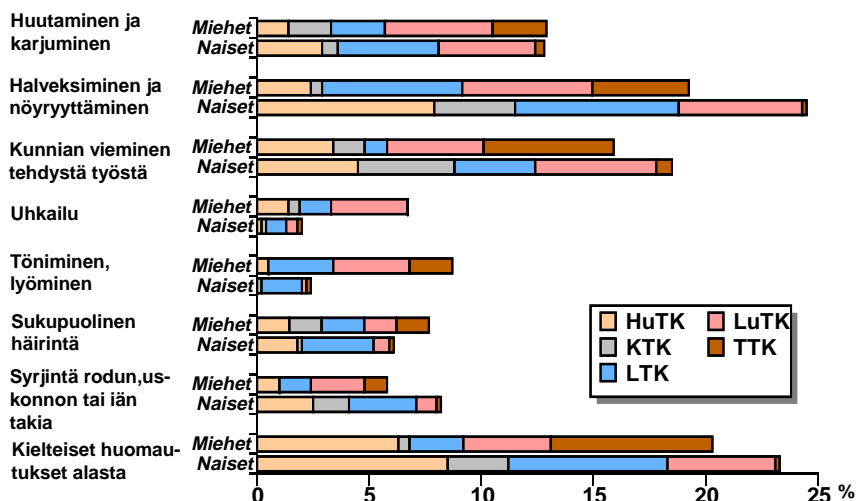
4. Päätelmät ja pohdinta

Kyselytutkimuksemme päätarkoitus oli huonon kohtelun ja sen eri muotojen kartoittaminen Oulun yliopistossa. Tarkkaa epidemiologista tietoa opiskelijoiden huonosta kohtelusta ei tässä tutkimuksessa saada, koska aineisto ei ollut satunnaisotantaan perustuva. Otimme tutkimukseen pääsääntöisesti 2. ja 4. vuoden perustutkinto-opiskelijoita eri tiedekunnista pyrkien saamaan jokaisesta tiedekunnasta edustavan, noin 8 – 10 %:n suuruisen otannan, jotta voisimme kartoittaa huonon kohtelun eri muotoja ja niiden yleisyyttä Oulun yliopiston eri tiedekunnissa. Käytännössä tavoiteltuun otokseen ei päästy kaikkien tiedekuntien osalta (ks. taulukko 2). Suurin otanta oli LTK:n opiskelijoista (18,9 %) ja pienin TTK:sta (3,5 %). Osassa tiedekuntia opiskelijat ovat työssäkäynnin, harjoitteluiden tai opintojen luonteen vuoksi muualla. Heidän tavoittamisensa on mahdotonta muutoin kuin postikyselynä. Toisaalta myös postikyselyyn liittyy monia luotettavuutta vähentäviä seikkoja. Postikyselyiden vastausprosentti jää usein alhaiseksi ja avoimeen kyselyyn vastaavat mahdollisesti vain huonoa kohtelua kokeneet.

Tutkimuksessa kaikki ne, joille kysely henkilökohtaisesti jaettiin joko luennon tai tentin yhteydessä, vastasivat siihen kyselyn jakajan ollessa paikalla. Tutkimuksen tulokset saattavat aliarvioida huonon kohtelun yleisyyttä, sillä ne opiskelijat, jotka osallistuvat vapaaehtoisille luennoille, voivat poiketa kotiin jääneistä myös huonon kohtelun kohteeksi joutumisen osalta. Kaikki opiskelijat vastasivat kaikkiin kysymyksiin. Opiskelijat eivät voineet vastaustilaisuudessa keskustella toistensa kanssa lomakkeen saatuaan, ja näin jokainen täytti sen ilman muiden mielipiteiden antamaa vaikutusta. Vain muutama opiskelija palautti tyhjän kyselylomakkeen. Tutkimus suoritettiin pääosin kahden viikon aikana, jotta suoritettavasta kyselystä aiheutuva keskustelu ei vaikuttaisi vastaajien mielipiteisiin ja siten vääristäisi tuloksia. Rajattu kyselyn suoritus aika verotti vastanneiden määrää, mutta sillä pyrittiin välttämään se, että sama opiskelija ei joutuisi uudelleen vastaajaksi jotakin toista kurssia tai tenttiä suorittaessaan. Yksi vastaaja ilmoitti, että hän oli jo saanut toisessa tiedekunnassa saman kyselyn eikä vastannut uudelleen.

Etenkin KTK:n miesopiskelijoita ja TTK:n naisopiskelijoita tutkimusaineistossa on vähän, mikä tuo esiin kysymyksen näiden tiedekuntien nais- ja miesopiskelijoiden otoksen edustavuudesta. Heidän lukumääränsä kuitenkin noudattavat suhteelliselta osuudeltaan sitä sukupuolijakaumaa, mikä vallitsee kyseisissä tiedekunnissa. Mikäli haluttaisiin selvittää erityisesti vähemmistönä olevan sukupuolen asemaa näissä tiedekunnissa, kysely täytyisi kohdentaa kaikille tiede-

Opiskelijatoverit

Kuva 34. Mies- ja naisopiskelijoiden huono käytös toisiaan kohtaan tiedekunnittain.

kunnan opiskelijoille. Tämän tutkimuksen tulokset selkeänä vähemmistönä tiedekunnassa olevan sukupuolen kohtelusta antavat aihetta sekä jatkotutkimukselle että keskustelulle.

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake on testattu suomalaisiin olosuhteisiin sopivaksi. Lomake on muunnettu siitä lomakkeesta, jota Uhari työryhmineen (1994) käytti tutkiessaan Oulun ja Tampereen lääketieteellisissä tiedekunnissa tapahtuvaa opiskelijoiden huonoa kohtelua. Alkuperäinen kyselylomake oli laadittu USA:ssa lääketieteen opiskelijoille tehtyä tutkimusta varten (Baldwin ym. 1988, 1991).

51% naisista ja 46 % miehistä oli kokenut toveriensa taholta huonoa kohtelua. Tavallisimmat huonon kohtelun muodot olivat halveksunta ja nöyryytys ja kielteiset huomautukset toisen valitsemasta opiskelualasta (kuva 34). Kunnian vieminen tehdystä työstä ja huutaminen ja karjuminen olivat myös hyvin tavallisia. Opiskelijat ovat paljon tekemisissä toistensa kanssa myös varsinaisen työyhteisön ulkopuolella, ja on vaikea erottaa, tapahtuuko huono kohtelu yksityiselämän vai opiskeluelämän yhteydessä.

Naiset ilmoittivat opiskelutovereiden karjumisesta ja halveksunnasta enenevästi opiskeluvuosien lisääntyessä. Miesopiskelijat kokivat lisääntyvästi halveksuntaa ja kunnian menetyksiä tekemästään työstä opiskeluvuosien myötä. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Opiskelijatoverien huono käytös nais- ja miesopiskelijoiden ilmoittamana opiskeluvuosien mukaan.

	2. opiskeluvuosi %		≥4. opiskeluvuosi %		Koko aineisto %	
	Naiset 102–104	Miehet 85–86	Naiset 187–191	Miehet 62	Naiset 437–451	Miehet 208–211
Huutaminen tai karjuminen	9,6	11,6	18,8	8,1	12,8	13,0
Halveksiminen tai nöyryyttäminen	24,0	15,1	31,7	29,0	24,5	19,2
Kunnian vieminen tehdystä työstä	17,3	11,8	20,1	21,0	18,5	15,9
Uhkailu	0	3,5	2,7	9,7	2,0	6,7
Töniminen tai lyöminen	1,0	8,1	2,6	14,5	2,5	8,7
Sukupuolinen syrjintä tai häirintä	7,7	7,0	9,0	4,8	6,1	7,7
Syrjintä rodun, uskonnon tai iän takia	10,7	3,5	6,4	9,7	8,2	5,8
Kielteisiä tai halveksivia huomautuksia ammattiurasta	25,5	21,2	25,7	17,7	23,3	20,3

Huonon kohtelun esiintyminen yliopistossa oli hyvin tavallista. Henkilökunnan huonoa kohtelua oli joutunut kokemaan 40 % miehistä ja 55 % naisista ($p = 0,0005$) (taulukko 22). Luku on uskomattoman suuri. *Yhden* kerran huonoa kohtelua koki joka viides vastaajista. *2–3 kertaa* huonon kohtelun kohteeksi joutuneista naisopiskelijoita oli enemmän kuin miehiä ($p = 0,001$). *Neljä kertaa tai useammin* huonosta kohtelusta ilmoitti 14 % naisista ja 9 % miehistä. Tavallisin huonon kohtelun muoto oli halveksunta ja nöyryyttäminen sekä miehillä että

Taulukko 22. Huonon kohtelun esiintyminen opiskelun aikana henkilökunnan taholta ($n = 571$).

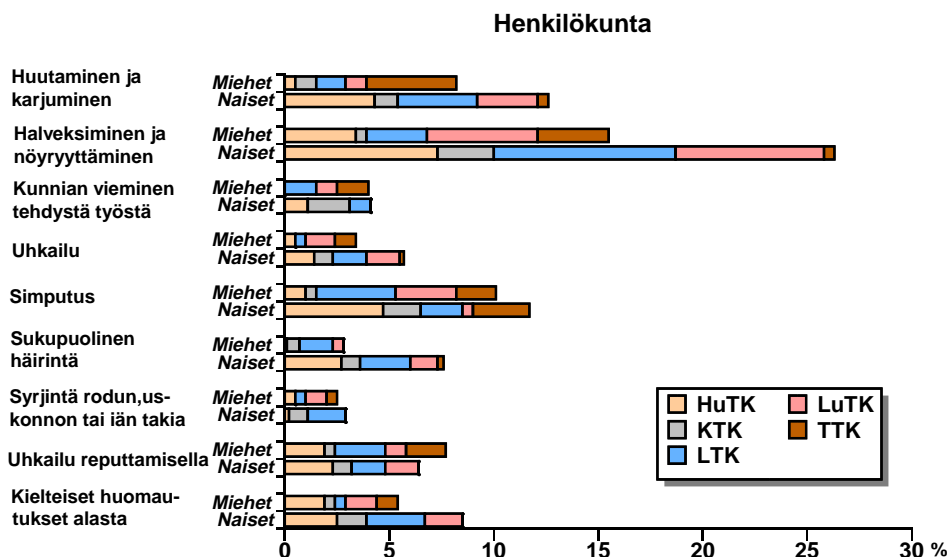
Esiintymisen määrä	Miehet ($n = 193$)	Naiset ($n = 378$)	Yhteensä ($n = 571$)
	%	%	%
Ei ole esiintynyt	60,1	44,7	49,9
Kerran	21,2	20,9	21,0
2-3 kertaa	9,3	20,1	16,5
4-5 kertaa	5,1	7,7	6,9
6 kertaa tai enemmän	4,3	6,6	5,7

naisilla (kuva 35). Seuraavaksi yleisimpiä sekä miehiin että naisiin kohdistuneita huonon kohtelun muotoja olivat huutaminen ja karjuminen sekä simputus. Naisilla näitäkin yleisempää oli sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän kohteeksi joutuminen. Opiskelun edetessä huonon kohtelun määrä lisääntyi. Neljännen vuoden opiskelijoiden – sekä miesten että naisten – kokema henkilökunnan aiheuttama sukupuolinen häirintä tai syrjintä oli lisääntynyt 2,5-kertaiseksi verrattuna toisen vuoden opiskelijoiden ilmoittamaan sukupuoliseen syrjintään tai häirintään. (Taulukko 23.) Miehet ilmoittivat enenevästi halveksimisesta tai nöyryyttämisestä ja reuttamisella uhkailusta.

Joko opiskelijatoverien tai henkilökunnan halveksunnan ja nöyryytyksen kohteeksi joutui joka toinen naisopiskelija (57 %) ja joka kolmas miesopiskelija (30 %) ($p < 0,0001$). Huutamista ja karjumista koki yliopisto-opiskelun aikana joka viides mies ja joka neljäs nainen. Opiskelijan arviolla omasta opintomenestyksestään ei ollut yhteyttä huonon kohtelun kokemiseen.

Halveksunta ja nöyryyttäminen oli yleisimmin esiintyvä opiskelijoiden kokema huonon kohtelun muoto jokaisen henkilöstöryhmän taholta (kuva 36 sivuilla 51 - 52). Professorikunnan osalta seuraavina huonon kohtelun muotoina olivat sukupuolinen häirintä tai syrjintä sekä kielteiset huomautukset opiskelualasta. Lehtoreilla ja tuntiopettajilla yleisimpiä huonon kohtelun muotoja olivat sukupuolinen häirintä tai syrjintä sekä simputus. Assistenttien ja yliassistenttien joukosta löytyivät lähinnä ne opettajat, jotka simputtivat sekä huusivat ja karjuivat opiskelijoille.

Lehtorien ja tuntiopettajien huono kohtelu ($p < 0,0001$) kohdistui useammin naisopiskelijoihin kuin miehiin. Viitteitä yleisemmin naisiin kohdistuvasta huonosta kohtelusta oli myös professorien ($p = 0,049$) ja muun henkilökunnan ($p = 0,023$) taholta.

Kuva 35. Henkilökunnan huono käytös mies- ja naisopiskelijoita kohtaan tiedekunnittain.

Professorit ja apulaisprofessorit antavat suurimmaksi osaksi luento-opetusta, samoin kuin lehtorit ja tuntiopettajat. Assistentit ja yliassistentit opettavat enemmän pienryhmiä tai ohjaavat harjoitustöitä ja ovat siten enemmän tekemisissä yksittäisen opiskelijan kanssa. Lehtoreiden ja tuntiopettajien suuret luvut huonon kohtelun eri tyypeissä voivat viestittää tämän henkilöstöryhmän turhautumisesta, sillä pelkästään opettamista ei enää arvosteta yliopistomaailmassa. Lisäksi säästöt, virkojen lakkautukset ja lyhyet sijaisuudet voivat aiheuttaa epävarmuutta, joka ehkä puretaan opiskelijoihin. Ulkopuolisella rahoituksella tuetaan tutkimusta, ei opetusta. Täten valtiolta tulevan budjettirahoituksen väheneminen on aiheuttanut työyhteisöön monenlaisia paineita ja varsinkin pienissä tiedekunnissa tilanne on ollut hankala viime vuosien aikana. Tämä voi näkyä henkilökunnan jaksamisessa ja heijastua opiskelijoiden huonona kohteluna.

Opinnäyte- ym. töiden ensisijainen tekijä tulee tuoda selkeästi esiin. Yliopiston henkilökuntaan kuuluvan pitää huolehtia siitä, että kaikkien työn tekemiseen osallistuneiden nimet ovat esillä esimerkiksi tutkimusraporteissa. Erittäin huolestuttavaa on, että opettaja käyttää opiskelijoiden tekemää työtä väärin oman rahallisen tai muun edun hankkimiseksi. Ryhmä- ja muunlaisen yhteistyön oppiminen on tarpeellista, mutta opetuksen suunnittelussa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, mitkä asiat tehdään ryhmätyönä ja mikä osio yksilötyönä. Erityisesti lasku-

Taulukko 23. Henkilökunnan huono käytös eri vuosikurssien nais- ja miesopiskelijoiden ilmoittamana.

	2. opiskeluvuosi		≥4. opiskeluvuosi		Koko aineisto	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
Sukupuoli N =	102–104	84–86	184–189	61–62	433–446	208–211
Huutaminen tai karjuminen	11,5	7,0	15,3	14,5	12,6	8,2
Halveksiminen tai nöyryyttäminen	23,1	10,5	28,9	26,2	26,3	15,5
Simputus	9,7	7,0	12,2	12,9	11,7	10,1
Kunnian vieminen tehdystä työstä	3,8	2,0	6,3	4,8	4,1	3,9
Uhkailu	2,9	3,5	6,3	3,2	5,7	3,4
Töniminen tai lyöminen	0	0	0	1,6	0,2	0,5
Sukupuolinen syrjintä tai häirintä	10,6	3,5	23,2	8,1	15,1	4,8
Syrjintä rodun, uskonnon tai iän takia	4,9	2,3	3,7	4,8	3,0	2,4
Reputtamisella uhkaaminen	3,9	2,3	9,1	9,8	6,2	5,3
Kielteisiä tai halveksivia huomautuksia ammattiurasta	8,8	5,8	10,3	4,9	8,5	5,3

harjoitukset ja harjoitustyöt tulisi suunnitella siten, että jokainen opiskelija joutuu itse tekemään työn eikä joku opiskelija pilaa vapaamatkustajana opiskelijoiden keskinäisiä välejä.

Eri yliopistoissa on tutkittu opiskelijoihin kohdistuvaa huonoa kohtelua. Yleensä on kartoitettu sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän esiintymistä. Kuopion yliopistossa selvitettiin tasa-arvosuunnitelman pohjaksi henkilökunnan ja opiskelijoiden käsityksiä tasa-arvon toteutumisesta sekä sukupuolisen häirinnän yleisyyttä vuonna 1996 (Sinkkonen 1997). 23 % opiskelijoista oli kokenut jotain syrjinnän muotoa. Sukupuolensa perusteella syrjintää oli kokenut 5 % opiskelijoista, naiset ja miehet olivat kokeneet häirintää yhtä paljon. Sukupuolisen häirinnän kohteeksi opiskelijoista oli joutunut kahden viimeisen vuoden aikana 28 %. Häirinnän kohteeksi joutuneet vastaajat arvioivat työyhteisön ilmapiirin huomattavasti huonommaksi kuin ne, jotka eivät olleet häirintää kokeneet. Vastaavasti Helsingin yliopistossa opiskelijoista oli opiskeluaikana joutunut sukupuolisen häirinnän kohteeksi 6,1 % (naisista 8 % ja miehistä 3 %) (Mankkinen 1995). Joensuun yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa 85 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista ei tiennyt ketään, joka olisi joutunut sukupuolisen häirinnän tai ahdistelun kohteeksi, eivätkä useimmat (96 %) olleet sitä myöskään itse kokeneet (Varjus 1997). Meidän tutkimuksessamme 18 % nais- ja 5 % miesopiskelijoista ilmoitti sukupuolisesta häirinnästä tai syrjinnästä yliopisto-opetuksen aikana. Oulun ja Tampereen lääketieteellisissä tiedekunnissa vuonna 1991–1992 suoritetussa kyselyssä sukupuoliensa kohdistuneesta huonosta kohtelusta ilmoitti 37 % (Uhari ym. 1994).

Sinkkosen tutkimuksessa (1997) 7% opiskelijoista oli kokenut henkistä väkivaltaa, painostusta tai uhkauksia. Tarkemmin eriteltyä koettu henkinen väkivalta oli ollut mm. karjumista, ilkeilyä, kiristystä ja painostusta. Myös opiskelijan naurunalaiseksi saattamisesta mainittiin. Yli 25-vuotiaat (10 %) olivat kokeneet henkistä väkivaltaa huomattavasti enemmän kuin alle 25-vuotiaat (3 %). Kauemmin opiskelleet olivat kokeneet henkistä väkivaltaa enemmän kuin vasta vähän aikaa opiskelleet (alle vuoden opiskelleista 2 %; yli 5 vuotta opiskelleista 14 %). Ikään perustuvaa syrjintää oli kokenut 4,7 % opiskelijoista. Oulun ja Tampereen lääketieteellisissä tiedekunnissa suoritetussa kyselyssä kielteisiä kokemuksia opintojen aikana oli 70 %:lla vastaajasta. Yleisimmät huonon kohtelun muodot olivat huutaminen ja karjuminen, ilkeät huomauttelut sekä alentavat kommentit lääketieteestä. (Uhari ym. 1994.) Nyt viisi vuotta myöhemmin suoritetussa koko Oulun yliopistoa koskevassa tutkimuksessa huonosta kohtelusta ilmoitti joka toinen opiskelija: naisista 55 % oli kokenut huonoa kohtelua ja miehistä 40 %.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tarkasteltaessa huonoa kohtelua on syytä erottaa eri henkilöstöryhmät ja opiskelijat omiksi ryhmikseen. Opiskelijoiden toisilleen aiheuttama huono kohtelu voi tulla esiin vapaa-aikana tai harrastusten parissa, joten vastaajan on vaikea erottaa sitä varsinaisesta yliopisto-opetuksesta. Kysyttäessä sukupuolista häirintää tai syrjintää on syytä kysyä myös häirinnän tai syrjinnän eri muotoja. Esimerkkitapaukset huonosta kohtelusta kertovat myös huonon kohtelun vakavuudesta ja laajuudesta työyhteisössä.

Omaan ammattiin kasvaminen vaatii paljon tukea opiskelun aikana. Siksi on yllättävää, että opiskelijat joutuvat kuulemaan opiskelijatovereiden, opetushenkilökunnan ja omaisten kielteisiä kommentteja opiskelualastaan. Yliopisto-opiskelu ei ole kannustavaa, jos kielteiset ja halveksuvat huomautukset ovat hyvin yleisiä. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty niiden vaikutusta opiskelijan opiskelumotivaatioon tai jatko-opiskeluhaluuteen. Joissakin tapauksissa huono kohtelu voi ol-

la syynä opintoalan vaihtoon. Naisia kohdellaan huonommin kun miehiä opintojen aikana, ja oli yllättävää, että omat perheenjäsenetkin suhtautuvat useammin kielteisesti naisten uravalintaan ja yliopistokoulutukseen kuin miesten. Naiset kokevat myös saamansa huonon kohtelun hankalaksi, ja se kiusaa heitä enemmän kuin miehiä. Naisdiplomi-insinöörin uraa kartoittavassa tutkimuksessa on todettu, että diplomi-insinöörinaisten omaiset ja puoliso ovat kannustaneet alalle (Aho 1992). Opiskelijoihin kohdistuva ahdistelu voi vaikuttaa siihen, etteivät naiset suuntaudu perinteisesti miehisiin aloille (Benson ja Thomson 1982, Nuutinen ym. 1999). Huono kohtelu ei voi olla vaikuttamatta myös halukkuuteen jatkaa opintoja perustutkinnon jälkeen, ja tämä saattaa olla vaikuttamassa naisten miehiä vähäisempään jatko-opintohalukkuuteen. Joillakin aloilla on runsaasti naisia opiskelemissa perustutkintoa, mutta lähes kaikki jatkotutkinnon suorittajat ovat miehiä. Jotta työyhteisö olisi toimiva, sen on oltava tasapuolinen ja kannustava sekä miehille että naisille. On syytä muistaa, että nykyiset opiskelijat ovat huomisen työntekijöitä myös yliopistoissa.

Yliopiston hierarkiassa näkyvillä paikoilla työskentelevät (rehtorit, dekaanit, professorit) sekä päivittäin opiskelijoiden kanssa toimivat opettajat ja muu henkilökunta (toimistosihteerit, opetussairaalan sairaanhoitajat) ovat avainasemassa. Heidän taholtaan saatu ystävällinen ja asiallinen palaute sekä monesti hyvin yksinkertaiset asiat, kuten tervehtiminen, kuunteleminen ja asiallinen suhtautuminen, antavat opiskelijalle tunteen yhteisöön kuulumisesta. Näiden henkilöstöryhmien kautta muodostuu opiskelijalle kuva yliopistosta sekä oppimisympäristönä että työympäristönä, mikä siirtyy opiskelijan mukana tulevaan työhön.

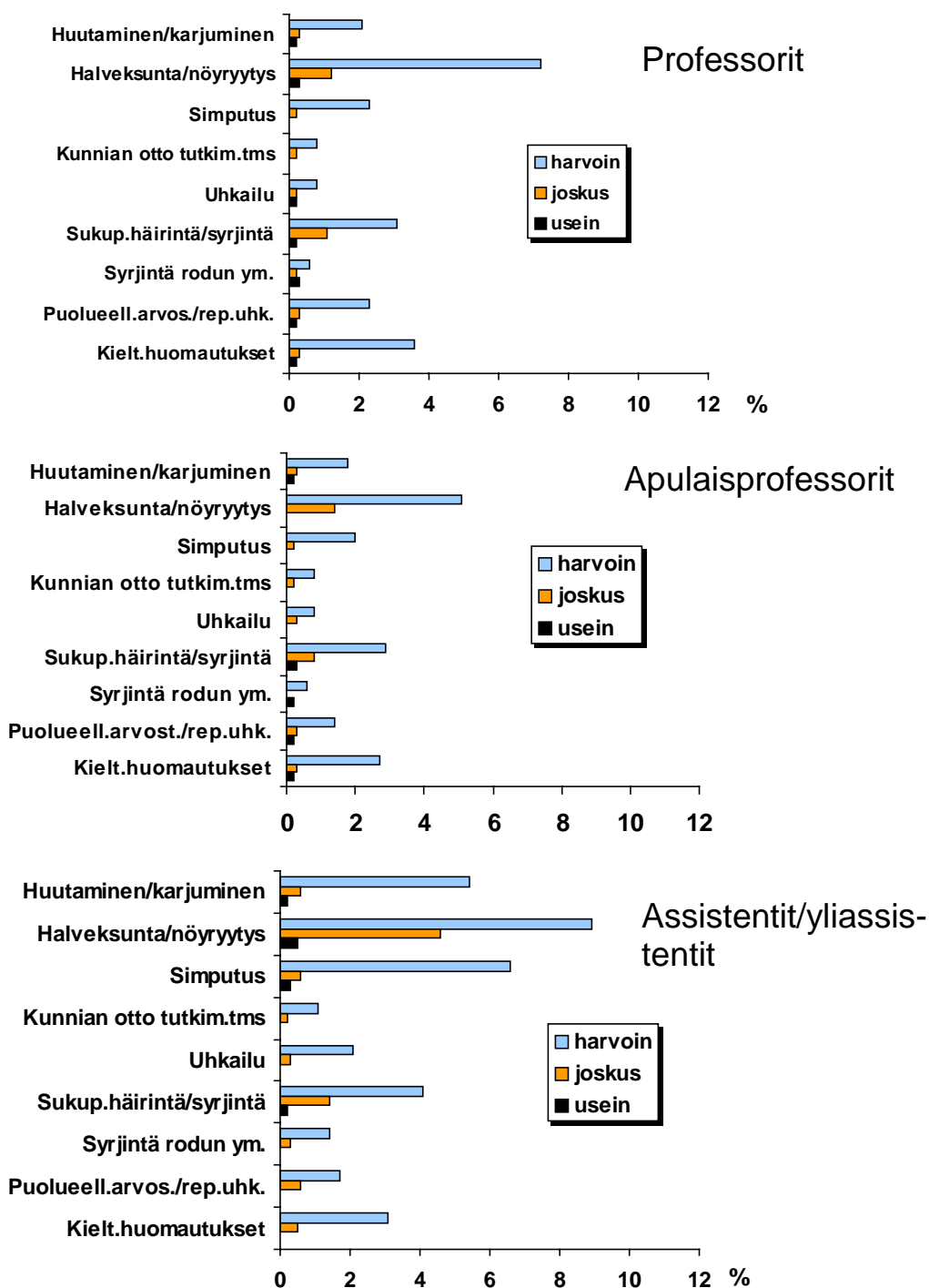
Opetuksen suunnittelussa on tarkoin mietittävä, mitkä osiot opetuksesta ovat pakollisia ja mitkä vapaaehtoisia. Tämän tutkimuksen monissa vastauksissa opiskelijat kertoivat, että luennoitsijat olivat joko suoraan tai välillisesti ilmoittaneet luennoilla olemisen olevan edellytyksenä hyvään arvosanaan. Kuitenkaan kaikki opiskelijat eivät välttämättä hyödy luennoista, vaan osalle soveltuvat muut opiskelumuodot paremmin. Uhkailuun perustuva oppimisympäristö ei voi olla kannustava jatkuvan, koko työiän tapahtuvan oppimisen kannalta. Toinen selkeä epäkohta oli auskultointiin liittyvät lukuisat vuorovaikutusongelmat, joihin on syytä puuttua. On mietittävä mahdollisuutta muuttaa arvostelua hyväksyty/hylätty-as-teikoksi ja mahdollisuutta lisätä opintosuoritusten arvioitsijoiden määrää. Nykyisessä muodossaan auskultointikäytäntö on opiskelijoita alistava ja aliarvioiva eikä siten edistä oppimista.

Jatkuva kilpailu opiskelijoista ei saisi huonontaa eri tiedekuntien tai opintosuuntien opettajien tai opiskelijoiden välejä ja halua yhteistyöhön. Yhteiskunnan vaateiden näkyminen ja niihin vastaaminen jakavat eri alojen opiskelijat "tuottaviin ja haluttuihin" ja toiset "vain välttämättömiin". Henkilökunnan oma arvostus valitsemastaan ammattiurasta heijastuu nopeasti opiskelijoihin. Yhteiskunnan vaatimukset muuttuvat nopeasti. Yliopiston ja sen opettajien on omassa opetuksessaan pystyttävä viestittämään oman alansa tarpeellisuudesta myös silloin, kun oman alan osaajia ei viedä käsistä. Tiedon ja suvaitsevuuuden sekä myös kehittyneiden opetusmenetelmien myötä yliopistosta opiskeluympäristönä tulee myös todellinen oppimisympäristö. Yhteisopintoja yli tiedekuntarajojen ei ole mahdollista suorittaa, jos asenteet muita aloja ja koulutusohjelmia kohtaan eivät muutu suvaitsevaisemmiksi. Yliopiston opettajille suunnatuilla korkeakoulupedagogiikan kursseilla tulisi ottaa enemmän esiin myös opettajan vuorovaikutustaitoihin ja hyviin käytöstapoihin liittyviä aiheita opetuksen sisältöön, tekniikkaan ja

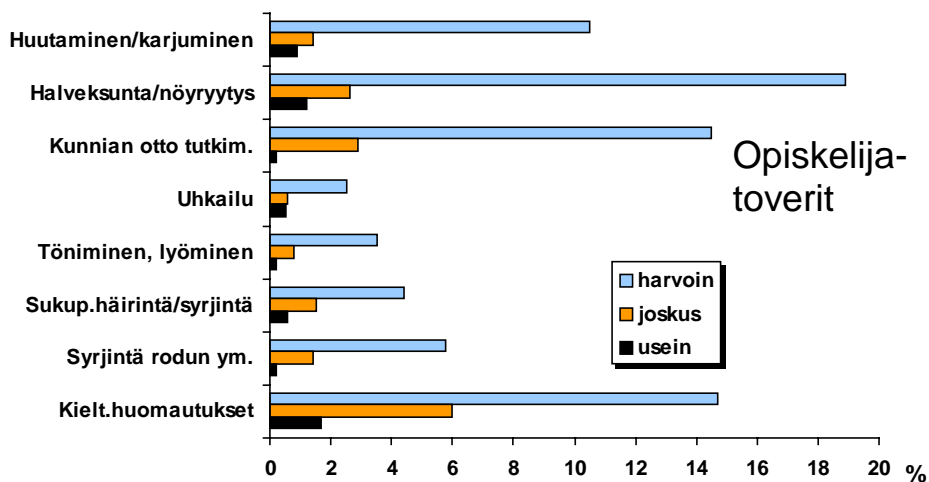
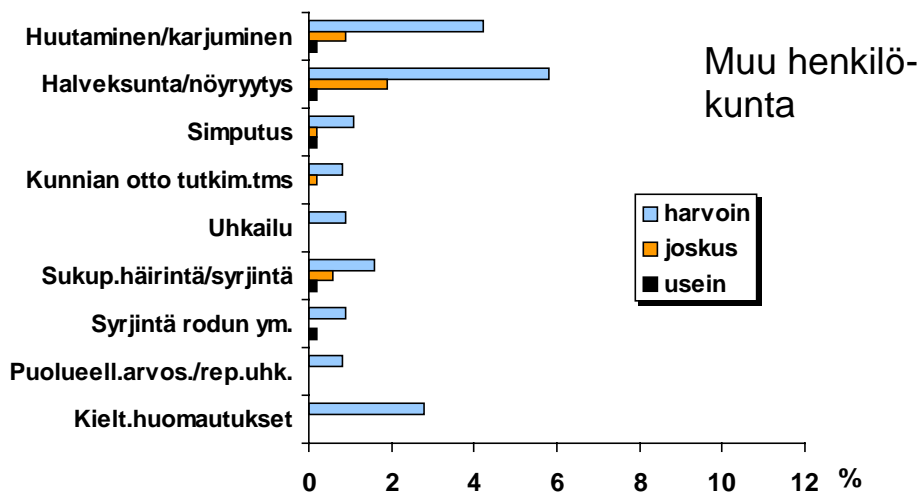
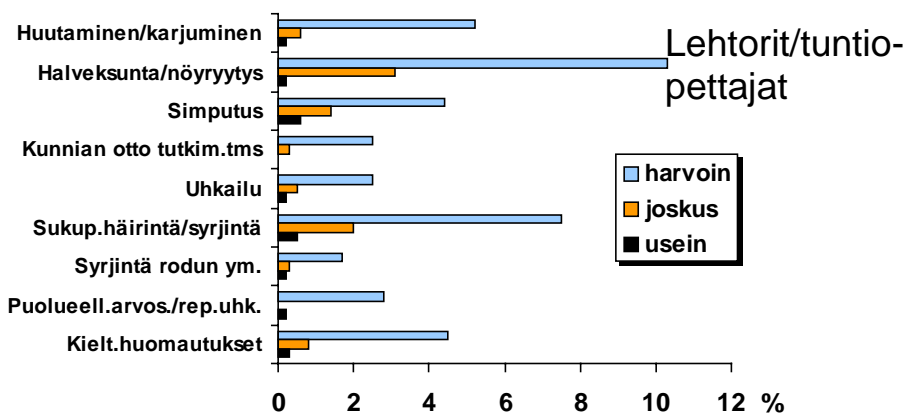
muotoihin liittyvien aiheiden lisäksi. Tämä onkin otettu mukaan uuteen Oulun yliopiston opetuksen kehittämissuunnitelmaan (Oulun yliopiston opetuksen kehittämissuunnitelma, painossa).

Sellaisessa yhteisössä, jossa opettajat ja opiskelijatoverit eivät pysty antamaan arvostustaan omalle alalleen tai toisten tiedekuntien opettajille ja opiskelijoille, ei ole mahdollisuutta antaa niitä valmiuksia, joita akateemisesti koulutetut tarvitsevat työssään. Yhtenä päämääränä tällä tutkimuksella on ollut selvittää huonon kohtelun eri muodot. Näin me voimme tunnistaa tilamme ja pystymme tietoisesti vaikuttamaan siihen, että yliopiston ilmapiiri muuttuisi todella monitieteiseksi ja moniarvoiseksi yksilöä ja hänen valitsemaansa opiskelualaa kunnioitettavaksi. Opiskelijoita tulisi entistä paremmin valmentaa kestäämään ja sietämään arvostelua ja epämiellyttäviä opiskelutilanteita, mutta toisaalta myös kertomaan epäkohdista ja huonosta kohtelusta. Kurssikritiikkiin tulisi ottaa erilliseksi osioksi opiskelijoiden kokema kohtelu henkilökunnan taholta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin ne asiat, joihin jokainen yliopistoyhteisössä toimiva voi vaikuttaa. Jo tieto siitä, mihin asioihin sekä henkilökunta että opiskelijat voivat kiinnittää huomiota, auttaa tunnistamaan tilanteet, joissa toimitaan epäasiallisesti. Yliopistotyöyhteisön on tutkailtava omia toimintatapojaan ja opittava sietämään erilaisuutta. Vuorovaikutustaitojaan voi kehittää koko eliniän.

Kuva 36. Opiskelijoiden eri henkilökuntaryhmien ja opiskelijatovereiden taholta kokeman huonon kohtelun määrä.

Kuva 36 jatkuu.

5. Lopuksi

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on antaa huonolle kohtelulle nimet, jotta ne voitaisiin havaita paremmin omassa työyhteisössä. Tulosten mukaan joka toinen perustutkintoa opiskeleva on joutunut huonon kohtelun kohteeksi ainakin kerran opintojensa aikana. Naiset ilmoittavat huonosta kohtelusta useammin kuin miehet, ja he kiusaantuvat siitä miehiä enemmän. Vastaajat arvelevat huonoa kohtelua esiintyvän yliopisto-opetuksessa moninkertaisesti enemmän kuin olivat itse sitä kokeneet.

Perimmältään kysymys on sekä opettajan että opiskelijan kyvystä kohdata itsensä ja tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa vuorovaikutustilanteissa. Keskeisin ongelma on toisen ihmisen tasa-arvoisen kohtaamisen vaikeus opetus-tilanteessa. Opettajilla tulee olla enemmän mahdollisuuksia päästä työn ohjaukseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen. Yliopistoyhteisö ei kehity paremmaksi oppimisympäristöksi ilman pitkäjänteistä työtä ja oman toiminnan jatkuvaa arviointia.

Vuoropuhelu ympäröivän yhteiskunnan kanssa on tärkeä osa yliopistojen avautumista. Sen mukanaan tuomat toiveet, vaatimukset ja ulkopuolisen rahoituksen hankinta eivät saa ohittaa oman yhteisön hyvinvoinnista huolehtimista ja tehdyn työn, myös opetuksen, arvostamista.

Elinikäisen oppimisen itu lähtee onnistuneista perusopinnoista. Opettajien on kyettävä antamaan perusopintovaiheessa opiskelevalle oikeanlainen lähestymismalli jatkuvaan tietojen ja taitojen kartuttamiseen. Huonon kohtelun sallivassa oppimisympäristössä tämä ei onnistu. Opettajien omien voimavarojen kehittäminen ja hyvät vuorovaikutustaidot luovat oppimisympäristön, jossa opettaja ja oppilas kohtaavat tasavertaisesti toisensa. Tähän työhön tarvitaan yhteisön varaukseton tuki. Yliopiston on kyettävä saamaan esiin työyhteisön osaaminen, mikä näkyy myös paitsi tutkinto- ja opintosuorituksina, myös toimivana tasa-arvoisena työyhteisönä.

Oulun yliopisto on uudistanut opetustaan mm. kehittämällä entistä henkilökohtaisempaa ohjausta opiskelijoille, luomalla selkeämpää opetuksen arviointijärjestelmää ja lisäämällä opettaja-tutkijoiden mielenkiintoa opetukseen antamalla hyvän opettajan palkintoja ja vaatimalla yliopistovirkoihin haun yhteydessä portfolio-kansion opetusansioista. Opiskelijoiden palaute opetuksen eri muotoihin liittyvistä epäkohdista on merkityksellistä opetuksen kehitystyössä ja korkeakoulupedagogiikan suuntaamisessa, mikä tulee ottaa huomioon Oulun yliopiston opetusstrategiassa.

6. Kirjallisuutta

- Aho H (1992) Osaamista ja ennakkoluuloja: Naisdiplomi-insinöörin ura. Suomen teknillinen seura, korkeakouluinsinöörien ja arkkitehtien keskusliitto, Helsinki.
- Baldwin DC Jr, Daugherty SR, Eckenfels EJ, Leksas L (1988) The experience of mistreatment and abuse among medical students. Kirjassa: Proceedings of the 27th annual conference of the Association of American Medical Colleges. Chicago, November 11 - 17, sivut 80 - 84.
- Baldwin DC Jr, Daugherty SR, Eckenfels EJ (1991) Student perceptions of mistreatment and harassment during medical school: a survey of ten United States schools. *West J Med* 155: 140–145.
- Benson D, Thomas G (1982) Sexual harassment on a university campus: the confluence of authority relations, sexual interest and gender stratification. *Soc Probl* 29: 236-251.
- Kaasinen P (1998) Selvitys julkisen ja yksityisen sektorin työpaikkojen tasa-arvosuunnittelusta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvojulkaisu 1/1998.
- Oulun yliopiston opetuksen kehittämisohjelma. Opetuksen kehittäminen 2000-luvulle. Oulun yliopiston korkeakouluopetuksen kehittämistoimikunta. Oulun yliopisto (painossa).
- Mankkinen T (1995) Akateemista nuorallatanssia. Sukupuolinen häirintä ja ahdistelu Helsingin yliopistossa. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Nuutinen I, Kauppinen K, Kandolin I (1999) Tasa-arvo poliisitoimessa – työyhteisöjen ja henkilöstön hyvinvointi. Työterveyslaitos, sisäasianministeriö, Helsinki.
- Sheehan KH, Sheehan DV, White K, Leibowitz A, Baldwin DC Jr (1990) A pilot study of medical student "abuse". *JAMA* 263: 533-537.
- Sinkkonen M. (1997) Tasa-arvo Kuopion yliopistossa. Kuopion yliopiston julkaisu F. Yliopistotiedot 16. Kuopion yliopisto.
- Tasa-arvosuunnitelma (1997) Oulun yliopiston hallintoviraston lausunnot, muis-tiot, selvitykset, tilastot nro 41. Oulun yliopisto.

Uhari M, Kokkonen J, Nuutinen M, Vainionpää L, Rantala H, Lautala P, Väyrynen M (1994) Medical student abuse: An international phenomenon. JAMA 271: 1049–1051.

Varjus T (1997) Pihlajamarjoja ja tiiliseiniä akateemisessa maailmassa. Katsaus tasa-arvoon Joensuun yliopistossa. Joensuun yliopisto, Joensuu.

Kiitokset

Ilman kiinnostuneita yhdyshenkilöitä eri puolella yliopistoa tämän tutkimuksen tekeminen ei olisi ollut mahdollista. Olemme kiitollisia sekä kymmenille opettajille että kaikille tähän tutkimukseen vastanneille sadoille opiskelijoille. Te annoitte meille vastauksissanne kuvan ongelmallisista tilanteista, joista kertominen muutoin kuin nimettömästi muiden joukossa ei olisi ollut mahdollista. Toivomme, että tämä työ auttaa myös lukijoita itsetutkistelun tielle. Uskomme myös itse kasva-neemme tämän työn myötä.

Tutkimuksen esitarkastajina toimineet vararehtori Jouni Koiso-Kanttila ja lää-ninlääkäri Aira A. Uusimäki ovat tuoneet esiin uusia näkökohtia, joista heille sydämelliset kiitoksemme.

Erikoiskiitokset FM Juha Turtiselle aineiston tilastollisesta käsittelystä ja tasa-arvotoimikunnan sihteerille FM Riitta Katajalle lukuisista suunnittelu- ja toteutusvaiheen keskusteluista sekä professori Matti Uharille työryhmineen luvasta käyttää kyselymonistetta muunneltuna tässä tutkimuksessa. Lisäksi lämpimät kiitoksemme tekstin esilukijoille, professori Olavi Pelkoselle, suunnittelija FM Asko Karjalaiselle ja dosentti Kari Laineelle, monista hyvistä kommentteista ja korjaus-ehdotuksista. Tekstin kieliasun huolellisesta tarkastamisesta kiitämme FL Sirkka Väänttilää.

Liitteet

TUTKIMUS YLIOPISTOKOULUTUKSEN KOKEMUKSISTA

Tiedekunnan nimi _____

Osasto/laitos _____

1. Ikä _____ 2. Sukupuoli: mies nainen
3. Aloitin yliopisto-opiskelun vuonna _____ Opiskeluvuotia _____
4. Äidinkieli: suomi, ruotsi, muu, mikä (kieli ja kansallisuus) _____
5. Siviilisääty: naimaton, naimisissa, avoliitossa, eronnut, leski
6. Uskonto: evank.luterilainen, kreikk.katolinen, muu, mikä _____, siviilirekisterissä

7. Mihin ammattiin/tutkintoon aiot valmistua?

_____

8. Mikä on (oli) isän ammatti?

(valitse listasta pitkäkestoisin tai se, jonka kesto on ollut vähintään 6 kk)

- Johtaja, ison yrityksen omistaja, akateemisessa ammatissa oleva
- Ylempi toimihenkilö (ei akat. ammatissa oleva)
- Yrittäjä, maanviljelijä
- Alempi toimihenkilö
- Koulutettu ammattihenkilö
- Sekatyöläinen
- Odottaa ansiotyötä, työtön
- Muut (ei koskaan ole ollut työssä 6 kk:tta, koti-isä, opiskelija, työkyvytön, eläkeläinen)

Ammattinimike: _____

9. Mikä on (oli) äidin ammatti?

(valitse listasta pitkäkestoisin tai se, jonka kesto on ollut vähintään 6 kk)

- Johtaja, ison yrityksen omistaja, akateemisessa ammatissa oleva
- Ylempi toimihenkilö (ei akat. ammatissa oleva)
- Yrittäjä, maanviljelijä
- Alempi toimihenkilö
- Koulutettu ammattihenkilö
- Sekatyöläinen
- Odottaa ansiotyötä, työtön
- Muut (ei koskaan ole ollut työssä 6 kk:tta, kotiäiti, opiskelija, työkyvytön, eläkeläinen)

Ammattinimike: _____

10. Onko joku lähisukulaisistasi opiskellut samalle alalle?

kyllä

ei

kuka? _____

11. Mikä on (oli) isän koulutus?

- Korkeakoulututkinto
- Ylioppilastutkinto ja ammatillinen koulutus
- Ylioppilastutkinto
- Keskipolku tai sitä vastaava oppimäärä yläasteella sekä ammatillinen koulutus
- Keskipolku tai sitä vastaava oppimäärä yläasteella
- Kansakoulu, kansalaiskoulu tai peruskoulu sekä ammattikoulututkinto
- Kansakoulu tai peruskoulu
- Kansa- tai peruskoulua _____ luokkaa

12. Mikä on (oli) äidin koulutus?

- Korkeakoulututkinto
- Ylioppilastutkinto ja ammatillinen koulutus
- Ylioppilastutkinto
- Keskipolku tai sitä vastaava oppimäärä yläasteella sekä ammatillinen koulutus
- Keskipolku tai sitä vastaava oppimäärä yläasteella
- Kansakoulu, kansalaiskoulu tai peruskoulu sekä ammattikoulututkinto
- Kansakoulu tai peruskoulu
- Kansa- tai peruskoulua _____ luokkaa

13. Miten arvioit, että opintomenestyksesi sijoittuu oman vuosikurssisi tasoon nähden?

- parhaaseen neljännekseen
- toiseen neljännekseen
- kolmanteen neljännekseen
- huonoimpaan neljännekseen

OHJEITA

Alla oleva kysymyssarja käsittelee jonkinlaista väärinkäyttöä, huonoa kohtelua tai kiusaamista, jota olet saattanut kokea yliopistokoulutuksen aikana.

Ole hyvä ja vastaa kaikkiin kysymyksiin: ympyröi oikea vaihtoehto ja anna esimerkit varattuun tilaan ja jatka tarvittaessa sivun toiselle puolelle.

14. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on huutanut tai karjunut sinulle?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

15. Kuinka paljon huutaminen tai karjuminen kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

16. Kuinka usein huutamista tai karjumista esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

17. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on halveksinut tai nöyryyttänyt sinua?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

18. Kuinka paljon halveksiminen ja nöyryyttäminen kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

19. Kuinka usein halveksintaa ja nöyryyttämistä esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

20. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on määrännyt sinulle tehtäviä, työtä tai vastuuvuoron enemmän rangaistukseksi kuin koulutuksellisessa tarkoituksessa?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Professorit	0	1	2	3	_____
b. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
c. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
d. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
e. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

21. Kuinka paljon rangaistuksen määrääminen kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

22. Kuinka usein rangaistusten määräämistä esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

23. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on ottanut kunnian itselleen tekemästäsi työstä (esim. tutkielma, suunnitelma tai tutkimus)?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

24. Kuinka paljon sinua kiusasi se, että joku muu otti kunnian itselleen tekemästäsi työstä?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

25. Kuinka usein yliopisto-opetuksessa joku, joka ei ole tehnyt työtä, on ottanut kunnian siitä itselleen?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

26. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on uhkaillut sinua?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

27. Kuinka paljon uhkailu kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

28. Kuinka usein uhkailua esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

29. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on tönninyt, potkinut tai lyönyt sinua?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

30. Kuinka paljon tönnimiset, potkut tai lyönnit kiusasivat sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

31. Kuinka usein tönnimistä, potkimista tai lyömistä esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

32. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on alistanut sinut sukupuoliselle häirinnälle tai syrjinnälle (esim. suosikkijärjestelmä, eteneminen opinnoissa vaikeutuu, halveksivat huomautukset, sukupuolta syrjivä opetusaineisto)?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

33. Kuinka paljon sukupuolinen häirintä tai syrjintä kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

34. Kuinka usein sukupuolista häirintää tai syrjintää esiintyy yliopisto-opetuksen yhteydessä?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

35. Jos olet joutunut sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän kohteeksi, missä muodossa se esiintyi? (valitse kaikki esiintyneet vaihtoehdot):

- a. Mahdollisuuksien kieltäminen
- b. Palkkio edellytti seksuaalista palvelusta
- c. Lähentely
- d. Sukupuolta halveksivat huomautukset
- e. Seksuaalisesti painotettu opetusaineisto
- f. Ilkeä juoru
- g. Suosikkijärjestelmä
- h. Huonot arvostelut

36. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on syrjinyt sinua rodun, uskonnon, iän tai kansallisuuden takia (esim. ennakkoluulo, halventavat puheet, suosinta)?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____

37. Kuinka paljon tällainen syrjintä kiusasi sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

38. Kuinka usein tällaista syrjintää esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

39. Jos olet joutunut tällaisen syrjinnän kohteeksi, minkälaista se oli?
(valitse kaikki esiintyneet vaihtoehdot):

- a. Mahdollisuuksien kieltäminen
- b. Rotua tai kansallisuutta halveksivat huomautukset
- c. Syrjivä opetusaineisto
- d. Ilkeä juoru
- e. Suosikkijärjestelmä
- f. Huonot arvostelut

40. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on uhannut reputtaa sinut puolueellisesti tai antaa sinulle aiheettomasti huonon arvosanan?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Professorit	0	1	2	3	_____
b. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
c. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
d. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
e. Muu, kuka	0	1	2	3	_____

41. Kuinka paljon sinua kiusasi reuttamisella uhkailu tai aiheettomasti huono arvosana?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

42. Kuinka usein reuttamisella uhkailua tai aiheettomasti huonon arvosanan julkaisemista esiintyy yliopisto-opetuksessa?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

43. Kuinka usein joku seuraavista henkilöistä on tehnyt kielteisiä tai halveksuvia huomautuksia tavoittelemastasi ammattiurasta?

	Ei koskaan	Harvoin (1-2 kertaa)	Joskus (3-4 kertaa)	Usein (≥ 5 kertaa)	ESIMERKKEJÄ:
a. Opiskelijatoverit	0	1	2	3	_____
b. Professorit	0	1	2	3	_____
c. Apulaisprofessorit	0	1	2	3	_____
d. Assistentit/yliassistentit	0	1	2	3	_____
e. Lehtorit/tuntiopettajat	0	1	2	3	_____
f. Muu henkilökunta	0	1	2	3	_____
g. Perheenjäsenet	0	1	2	3	_____

44. Kiusasivatko negatiiviset tai halveksivat huomautukset sinua?

Ei ole esiintynyt	Ei lainkaan	Vähän	Paljon
0	1	2	3

45. Kuinka usein opetuksessa kuulet negatiivisia tai halveksivia huomautuksia omasta opiskelualastasi?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

46. Kuinka usein kuulet negatiivisia tai halveksivia huomautuksia yliopisto-opiskelusta yleensä?

Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein
1	2	3	4

47. Kuinka usein olet kokenut pitkiä valvomisjaksoja opintojen aikana?

Ei koskaan	Muutaman kerran lukukaudessa	Viikottain	Enemmän kuin kerran viikossa	Melkein päivittäin
0	1	2	3	4

48. Kuinka usein koit pitkiä valvomisjaksoja yliopisto-opintojen aikana seuraavista syistä:

	Ei koskaan	Harvoin	Silloin tällöin	Usein
a. Opiskelu kurssi-vaatimusten tasalla pysymiseksi	0	1	2	3
b. Lukeminen kurssitenteihin	0	1	2	3
c. Työnsaannin/valmistumisen vuoksi	0	1	2	3

49. Osoita asteikolla, missä seuraavista väittämistä olet samaa mieltä tai erimieltä käyttäen annettuja numeroita.

Asteikko: Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Erimieltä	Täysin erimieltä
1	2	3	4

- ___ a. Valvominen on valitettava, mutta välttämätön osa opiskelua.
- ___ b. Valvomisajanjaksot kannattivat oppimisen vuoksi.
- ___ c. Valvomisella on vähän suoranaista merkitystä minun kouluttamiseksi oman alani ammattityöhön.
- ___ d. Tunnen, että työskentely ilman unta on joskus huonontanut kykyäni opiskella.
- ___ e. Työskenneltyäni ilman unta, olen pahantuulisempi ja äkkipikaisempi.
- ___ f. Valvomisjaksojen aikana joudun useammin ristiriitaan muiden ihmisten kanssa.

Kyselylomakkeen jakajalle

Lomakkeen täyttöohjeet ovat sivun 3 yläosassa.

Lomakkeiden täyttölaisudessa pyydetään, että jokainen täyttäisi henkilökohtaisesti lomakkeen (ei ryhmätyötä) ja vastaisi kysymyksiin rehellisesti.

Mikäli joku kysyy taustaa, voi kertoa, että vastaavia tutkimuksia on tehty muualla esim. USA:ssa, ja haluamme tutkia, mikä on tilanne täällä.

Tilastollisesti merkitsevät erot nais- ja miesopiskelijoiden ilmoittamasta huonosta kohtelusta yliopistossa

A. Huono kohtelu yleisempää naisten ilmoittamana

(Alaotsikoiden numerointi viittaa vastaaviin tulososan otsikoihin.)

3.1. Huono kohtelu ja kiusaaminen

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokoneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Karjuminen ja huutaminen/ lehtorit ja tuntiopettajat	33 (451)	6 (211)	0,023	0,7-7,7
Huutamisen ja karjumisen kiusaaminen	61 (103)	13 (43)	0,0014	11,3-44,2
Huutamisen ja karjumisen esiintyminen	235 (442)	83 (205)	0,0027	4,4-20,7
Halveksunta ja nöyryyttäminen/ henkilökunta	139 (427)	41 (207)	0,0008	5,4-19,5
Halveksunta ja nöyryyttäminen/ lehtorit ja tuntiopettajat	72 (451)	15 (211)	0,0017	3,6-13,5
Halveksimisen ja nöyryyttämisen kiusaaminen	146 (193)	30 (61)	<0,0001	12,6-40,0
Halveksimisen ja nöyryyttämisen esiintyminen	356 (436)	111 (205)	<0,0001	19,8-35,2
Simputus/ lehtorit ja tuntiopettajat	36 (451)	6 (211)	0,012	1,4-8,5
Simputuksen kiusaaminen	52 (61)	9 (21)	0,0001	19,2-62,8
Rangaistusten määräämisen esiintyminen	254 (431)	90 (205)	0,0004	6,7-23,1
Kunnian menettäminen tehdystä työstä kiusasi	69 (92)	19 (38)	0,0056	7,0-42,5
Tehdystä työstä kunnian varastamisen esiintyminen	321 (434)	126 (201)	0,0038	3,6-19,2
Uhkailun kiusaaminen	25 (31)	5 (18)	0,0003	24,6-73,1
Uhkailun esiintyminen	218 (425)	72 (202)	0,0002	7,4-23,6

3.2 Sukupuolinen häirintä tai syrjintä

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokoneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamus- väli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Sukupuolinen häirintä tai syrjintä/ henkilökunta	77 (434)	11 (207)	<0,0001	7,4-17,1
Sukupuolinen häirintä tai syrjintä/ professorit	24 (451)	4 (211)	0,041	0,2-6,2
Sukupuolinen häirintä tai syrjintä/ lehtorit ja tuntiopettajat	57 (451)	8 (211)	0,0004	4,5-12,8
Sukupuolta halveksivat huomautukset	51 (443)	7 (208)	0,0007	3,9-12,0
Suosikkijärjestelmä	40 (443)	6 (208)	0,0043	2,2-9,7
Seksuaalista häirintää tai syrjintää kokoneet	94 (441)	21 (208)	0,0005	5,3-16,6
Seksuaalisen häirinnän tai syrjinnän kiusaaminen	71 (91)	10 (19)	0,022	3,0-48,1
Sukupuolisen häirinnän tai syrjinnän esiintyminen	146 (426)	101 (206)	0,0004	6,6-22,9

3.3 Rotuun, uskuntoon, ikään tai kansallisuuteen liittyvä syrjintä

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokoneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamus- väli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Rotuun, uskuntoon, ikään ym. liittyvä syrjintä kiusasi	34 (48)	5 (13)	0,031	2,5-57,2
Syrjintää rodun ym. vuoksi esiintyy	266 (425)	88 (203)	<0,0001	10,9-27,3

3.4 Reputtamisella tai huonolla arvosanalla uhkailu

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Reputuksella uhkailua tapahtuu	241 (422)	86 (204)	0,0004	6,6-23,1

3.5 Oman alan tai yliopisto-opetuksen arvostelu

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Kielteiset tai halveksuvat huomautukset/ kaikki ryhmät	163 (438)	56 (208)	0,0098	2,5-17,6
Kielteiset tai halveksuvat huomautukset/ perheenjäsenet	82 (436)	11 (205)	0,0001	8,3-18,1
Kielteisten tai halveksuvien huomautusten kiusaaminen	85 (166)	18 (52)	0,0036	1,0-30,6
Kielteisten tai halveksuvien huomautusten esiintyminen omasta opiskelualasta	240 (436)	80 (207)	<0,0001	8,2-24,4

3.7. Opiskeluun liittyvä oman vakaumuksen tai moraalin vastainen tai muu epäeettinen toiminta

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Jonkun moraalityöntekijän tai epäeettisen toiminnan vaatiminen	41 (429)	6 (203)	0,0031	2,6-10,2
Muu huono kohtelu yliopistotokoulutuksen aikana	70 (425)	21 (203)	0,041	0,3-11,4

Kaikki huono kohtelu yhteenlaskettuna opiskelijoiden ilmoitusten ja henkilöryhmien mukaan

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Naiset	Miehet		
Huono kohtelu yhteensä (1-14 ilmoitusta/ opiskelija)	209 (378)	77 (193)	0,0005	6,7-23,8
Huono kohtelu yhteensä (2-3 ilmoitusta/ opiskelija)	76 (378)	18 (193)	0,001	4,7-16,4
Huono kohtelu yhteensä/ professorit	79 (424)	25 (202)	0,049	0,02-11,9
Huono kohtelu yhteensä/ lehtorit ja tuntiopettajat	139 (418)	34 (201)	<0,0001	9,1-23,0
Huono kohtelu yhteensä/ muu henkilökunta	60 (388)	17 (195)	0,023	1,0-11,9

B. Huono kohtelu yleisempää miesopiskelijoiden ilmoittamana

(Alaotsikoiden numerointi viittaa vastaaviin tulososan otsikoihin.)

3.1. Huono kohtelu ja kiusaaminen

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Miehet	Naiset		
Töniminen, lyöminen ja potkiminen/ opiskelijatoverit	18 (211)	11 (451)	0,0004	2,6-10,8
Aiheetta reuttaminen/ assistentit ja yliassistentit	9 (211)	6 (451)	0,018	0,5-6,7

3.4. Reuttamisella tai huonolla arvosanalla uhkailu

Aihe/ henkilöryhmä	Huonoa kohtelua kokeneiden lukumäärä (vastanneiden määrä)		p-arvo	95 %:n luottamusväli erolle (%)
	Miehet	Naiset		
Uhkailu/ opiskelijatoverit	14 (211)	9 (451)	0,0024	1,5-9,0